GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ i SAMORZĄDOWEJ

WARSZAWA Nr. 1. ROK 1936

TREŚĆ:

GAZETA ADMINISTRACJI

DWUTYGODNIK

POŚWIĘCONY PRAWU PUBLICZNEMU ORAZ ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI RZĄDOWEJ I SAMORZĄDOWEJ

№ 1. WARSZAWA, 1 STYCZNIA ROKU 1936. ROK XVIII.

DR. JAN PISOWICZ.

PRAWO O WYKROCZENIACH[1])

Część ogólna (w zarysie).

WSTĘP.

Znaczenie prawa o wykroczeniach. Z pośród dotychczas obowiązujących przepisów prawnych, składających się na polskie prawo karnoadministracyjne, wybija się na ich czoło „Prawo o wykroczeniach" z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 572 z 1932 r.). Prawo to, obowiązujące od 1 września 1932 r., stanowi punkt zwrotny w dotychczasowych poglądach na istotę i znaczenie orzecznictwa karnoadministracyjnego. Oznacza ono zwycięstwo zdrowej myśli, że drobne przestępstwa, będące aktem nieposłuszeństwa wobec norm porządkowych, nie powinny należeć do sądów i ich orzecznictwa, lecz do władzy administracyjnej,

---

[1]) Przy opracowaniu niniejszego zarysu korzystałem z następującej literatury:

Angerman K.: Wykluczenie poczytalności sprawców przestępstwa („Gazeta Adm. i P. P." Nr 3 z 1928 r.).

Budziak Tomasz dr.: Zatrzymanie sprawcy wykroczenia w postępowaniu karno-administracyjnem („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 10 z 1929 r.).

Chodkiewicz K.: Sugestja na jawie a hipnotyzm („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 16 z 1930 r.).

Czerwiński St.: Niepoczytalność w świetle przepisów kodeksu karnego polskiego z 1932 r. („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 4 z 1933 r.).

Walka z przestępczością a szkoła pozytywna prawa karnego i spółczesna kryminologja („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 8 z 1935 r.).

Glaser Stefan dr.: O mocy obowiązującej ustawy karnej pod względem czasu. Lublin 1921 r.

Polskie prawo karne w zarysie. Kraków 1933 r.

Glaser Stefan dr. i Mogilnicki Aleksander dr.: Kodeks karny komentarz, Kraków 1934 r.

Jankowski Tadeusz: Polskie prawo karno-administracyjne jako system („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 8 z 1931 r.).

Prawo o wykroczeniach („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 18 z 1932 r.).

Przepisy wprowadzające kodeks karny i prawo o wykroczeniach („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 23 z 1932 r.).

Pojęcie urzędnika w kodeksie karnym („Biuletyn Urzędniczy" Nr. 1 — 2 z 1933 r.).

Rozszerzenie kompetencyj karnych władz administracyjnych („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 22 z 1934 r.).

Zagadnienie kodyfikacji i rewizji prawa karnego administracyjnego („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 19 z 1935 r.)

Kelsen H.: Czysta teorja prawa (tylko rozdział II: Prawo a moralność, a z rozdziału III — § 13: Pojęcie przestępstwa prawnego (bezprawia) (w tłumaczeniu *d-ra Tadeusza Przeorskiego*, „Gazeta Adm. i P. P." Nr. Nr. 7—11 z 1934 r.).

Klimów Romuald dr.: Postępowanie administracyjne. Lwów 1928 r.

Krzymuski Edmund dr.: System prawa karnego I część ogólna. Kraków 1921 r.

Makarewicz Juljusz: Granice ustawy karnej („Przegląd Prawa i Administracji" z 1920 r.).

Powrotna fala („Ruch prawn., ekonom. socjolog." Nr. IV z 1930 r.).

Zbrodnia i kara. Lwów 1922 r.

Prawo karne. Lwów, Warszawa 1924 r.

Kodeks karny z komentarzem, trzecie wydanie Lwów 1932 r.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych: Instrukcja do prawa o wykroczeniach oraz do postępowania karnego administracyjnego (Dzien. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 17 poz 255 z 1933 r.).

Mogilnicki A.: Rozgraniczenie właściwości sądów i władz administracyjnych („Gazeta Sądowa Warszawska" z 1920 r.).

która przestępstwa te lepiej osądzić potrafi[2]). Przebieg walki o to, czy orzecznictwo w sprawach karnych ma należeć jedynie i wyłącznie do sądów, czy też pewien udział w tem orzecznictwie przyznać należy także władzy administracyjnej, przedstawił *Tadeusz Jankowski* w artykule p. t. Prawo o wykroczeniach („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 18 z 1932 r.).

Konstytucja a orzecznictwo karno-administracyjne. Podstawowem źródłem prawnem, z którego płynie uprawnienie władzy administracyjnej do wykonywania funkcyj karania, jest ustawa konstytucyjna. Jak przedtem Konstytucja marcowa z 1921 r., tak obecnie Konstytucja kwietniowa z 1935 r. przewiduje orzecznictwo karne władz administracyjnych.

Artykuł 21 Konstytucji marcowej głosił m. i.: . . . „Postępowanie . . . karno-administracyjne . . . wdrożone przeciw posłowi przed uzyskaniem mandatu poselskiego, ulegnie na żądanie Sejmu zawieszeniu aż do wygaśnięcia mandatu.

Przez cały czas trwania mandatu posłowie nie mogą być pociągani do odpowiedzialności . . . karno-administracyjnej . . . bez zezwolenia Sejmu".

Wyraźnie powoływał władze administracyjne do wykonywania orzecznictwa karnego artykuł 72 tej Konstytucji, postanawiając: Ustawy przeprowadzą zasadę, iż od karnych orzeczeń władz administracyjnych, zapadłych w pierwszej instancji, będzie przysługiwało stronom prawo odwołania się do właściwego sądu".

W Konstytucji kwietniowej sprawę orzecznictwa karno-administracyjnego regulują postanowienia art. 42 ust. 2 i art. 68 ust. 6. Artykuł 42 ust. 2 Konstytucji kwietniowej postanawia: „ . . . karne postępowanie sądowe lub administracyjne . . ., wszczęte przeciw posłowi przed lub po uzyskaniu mandatu, należy na żądanie Sejmu zawiesić do wygaśnięcia mandatu". Artykuł zaś 68 ust. 6 tej Konstytucji głosi: „Ustawy przeprowadzą zasadę, że sprawy, w których karę orzekła władza administracyjna, będą na żądanie strony przekazane na drogę postępowania sądowego".

Źródła polskiego materjalnego prawa karno-administracyjnego. Prawo o wykroczeniach jest przepisem materjalnym. Nie stanowi ono jednak całokształtu polskiego materjalnego prawa karnego administracyjnego. Na ten całokształt bowiem składają się, obok prawa o wykroczeniach, nadto:

a) przepisy wprowadzające kodeks karny i prawo o wykroczeniach (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 573 z 1932 r.),

b) materjalne postanowienia karne szczególnych ustaw, utrzymane w mocy przez przepisy wprowadzające kodeks karny i prawo o wykroczeniach i

c) materjalne postanowienia karne szczególnych ustaw, wydanych po dniu 31 sierpnia 1932 r.

Te cztery grupy przepisów karnych, wzięte razem, dają dopiero pełną treść polskiego materjalnego prawa karno-administracyjnego.

Układ prawa o wykroczeniach. Prawo o wykroczeniach składa się z dwóch części: ogólnej i szczególnej oraz z przepisów końcowych.

Część ogólna obejmuje artykuły 1 — 16. W rzeczywistości część ta składa się z większej ilości artykułów. Według bowiem art. 2 prawa o wykroczeniach, do wykroczeń stosuje się również art. art. 1, 2, 3, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 40 § 2, 42 § 3, 54, 55, 56, 57 § 2, 58 i 91 k. k, w myśl zaś art. 15 tego prawa do przypadków zbiegu przepisów karnych i zbiegu przestępstw mają zastosowanie odpowiednie postanowienia rozporządzenia Prezydenta R. P. z 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365).

Część szczególna rozpada się na 5 rozdziałów, dotyczących wykroczeń:

a) przeciwko porządkowi publicznemu (rozdział II art. art. 17—32);

Ossoliński J. dr.: Orzecznictwo administracyjno-karne w świetle Konstytucji („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 7 z 1927 r.).

Papierkowski Z. dr.: Ewolucja i geneza koncepcji bezskutecznego podżegania („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 8 z 1928 r.).

Historyczne koleje instytucji bezskutecznego podżegania do przestępstwa w świetle pozytywnych ustawodawstw („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 9 z 1928 r.).

Istota i natura prawna bezskutecznego podżegania do przestępstwa („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 10 z 1928 r.).

Rappaport E.: Uprawnienia karne władz administracyjnych („Ruch prawn., i ekonom." Nr 2 z 1921 r.).

Saldanja Quintiliano: Nowa filozofja prawa karnego (w przekładzie *E. Neymarka*, „Gazeta Adm. i P. P." Nr. 3 z 1927 r.).

Till Ernest dr.: Nauki ogólne austrjackiego prawa prywatnego. Lwów 1911 r. (tylko rozdział VII części trzeciej: O czynnościach bezprawnych str. 403 i nast.).

Wróblewski Bronisław: Prawo karne a moralność („Gazeta Adm. i P. P." Nr. 7 z 1927 r.).

Zimmerman Marjan: Art. 72 Konstytucji a dotychczasowe ustawodawstwo polskie. Lwów 1930 r.

[2]) Zob. *Makarewicza* Prawo karne. Lwów, Warszawa 1924 r. str. 9 oraz rozprawę p. t. Granice ustawy karnej („Przegląd Prawa i Administracji" z 1920 r. str. 114).

b) przeciwko bezpieczeństwu (rozdział III art. art. 33—48);

c) przeciwko zdrowiu publicznemu (rozdział IV art. art. 49—51);

d) przeciwko poszczególnym osobom (rozdział V art. art. 52—53);

e) przeciwko mieniu (rozdział VI art. art. 54 — 63).

Artykuły 64 i 65 prawa o wykroczeniach składają się na przepisy końcowe.

Przedmiotem niniejszego zarysu jest część ogólna prawa o wykroczeniach.

CZĘŚĆ PIERWSZA.

ROZDZIAŁ PIERWSZY.

Bezprawie a przestępstwo.

Bezprawie a przestępstwo. Ocena działalności jednostki ludzkiej przez daną grupę społeczną, zarówno zorganizowaną w państwo jak i państwowo niezorganizowaną, może być dwojaka: dodatnia lub ujemna. Zależnie od tej oceny grupa społeczna odpowiednio odnosi się do jednostki ludzkiej. Jeżeli działalność jednostki jest dla interesów grupy społecznej korzystna, wówczas grupa społeczna otacza jednostkę ochroną prawną. Inaczej zachowuje się grupa społeczna, gdy przez działalność jednostki naruszone zostają warunki życia społecznego. Reaguje ona wtedy niezadowoleniem. Forma i siła tego niezadowolenia są różne w zależności od stopnia szkodliwości działalności jednostki. Przy nieznacznym stopniu szkodliwości działania reakcja grupy społecznej ogranicza się do niezadowolenia, do moralnego potępienia jednostki, przyczem reakcja ta nie łączy się z aktem ukrócenia dóbr prawnych jednostki, mieszczącym w sobie czynnik zemsty społecznej. W tym przypadku czyn jednostki uważany jest przez grupę społeczną za czyn niemoralny, bezprawny, ale nie za czyn karygodny.

Sytuacja powyższa zmienia się na niekorzyść jednostki, gdy działalność jednostki przedstawia poważne niebezpieczeństwo dla interesów grupy społecznej. Wtedy grupa społeczna nie ogranicza się jedynie do stwierdzenia, że czyn jednostki jest niemoralny, bezprawny; reakcja społeczna daje się jednostce silnie we znaki, gdyż przedstawia się jako ukrócenie dóbr prawnych sprawcy, a więc jako akt zemsty społecznej. W tym drugim przypadku czyn jednostki wychodzi poza granice czynu bezprawnego i jest przestępstwem, t. j. czynem, na który grupa społeczna reaguje karą. Każde przeto przestępstwo jest bezprawiem, nie każde zaś bezprawie musi być przestępstwem.

Co dane społeczeństwo uważa za czyn bezprawny, a co za czyn przestępny, określa obowiązujące w tem społeczeństwie prawo w ogólności, a prawo karne w szczególności. W społeczeństwach państwowo zorganizowanych prawo karne jest w zasadzie ustawowe. Nieliczne są państwa, które uznają również prawo karne zwyczajowe (np. Anglja). Zasady „nullum crimen sine lege" i „nulla poena sine lege", panujące we wszystkich praworządnych państwach, chronią, jak mówi *Makarewicz*[1]), obywatela przed samowolą „ze strony organów państwowych, które choćby w todze sędziego i choćby pod pozorem dobra powszechnego mogłyby służyć celom bądźto kamaryli otaczającej panującego, bądź wpływowych stronnictw politycznych".

W ten sposób ustawa karna jest wprawdzie groźnem memento dla obywateli państwa, ale z drugiej strony daje im rękojmię, że czyny ich, nie pozostające w kolizji z ustawą karną, są bezkarne, jakkolwiek mogą być czasem bezprawne.

Polska należy do rzędu tych państw, w których obowiązuje prawo karne ustawowe, które zatem nie uznają prawa karnego zwyczajowego. Stwierdziła to Konstytucja marcowa z 1921 r. w art. 98: Ściganie obywatela i wymierzenie kary jest dopuszczalne tylko na zasadzie obowiązującej ustawy". Także obecna Konstytucja kwietniowa z 1935 r. w art. 68 ust. 4 głosi: „Nikt nie może być . . . karany za czyn, niezabroniony przez prawo przed jego popełnieniem . . .". W zgodzie z powyższem postanowieniem Konstytucji pozostaje przepis art. 1 polskiego kodeksu karnego: „Odpowiedzialności karnej ulega ten, kto dopuszcza się czynu, zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia".

Artykuł 1 kodeksu karnego podaje także definicję przestępstwa, określając je jako czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę[2]), przyczem z uwagi na art. 3 § 2 k. k. przez czyn rozumieć należy zarówno przestępne działa-

---

[1]) *Juljusz Makarewicz*: Prawo karne. Lwów — Warszawa 1924 str. 9.

[2]) *Makarewicz* (Kodeks Karny z komentarzem, trzecie wydanie, Lwów 1932 r. str. 49 i nast.) podkreśla, że polski kodeks karny odróżnia pojęcie „czyn zabroniony pod groźbą kary" od pojęcia „przestępstwo". Tam, gdzie kodeks używa zwrotu „przestępstwo", ma na myśli pełnię odpowiedzialności subjektywnej dorosłego człowieka, tam zaś, gdzie używa terminu „czyn zagrożony karą", kwestję odpowiedzialności pozostawia na uboczu, i stwierdza tylko przedmiotową sprzeczność między czynem a przepisem prawnym, grożącym karą.

nie, jak i przestępne zaniechanie. Poza tem artykuł ten wskazuje, że w polskiem prawie karnem obowiązują zasady: nullum crimen sine lege oraz nulla poena sine lege. Zatem w myśl art. 1 k. k. odpowiedzialność karna zawisła od istnienia w chwili popełnienia czynu obowiązującej ustawy, uznającej ten czyn za karygodny. Czyn zaś jest popełniony, gdy wykonano przestępne działanie, choćby skutek przestępny nie nastąpił.

Podział przestępstw w polskiem prawie karnem.

Przestępstwa, przewidziane w polskiem prawie karnem, można ująć w pewne grupy, zależnie od kryterjum, które przyjmie się za podstawę podziału przestępstw. Kryterja te mogą być różne. W danym przypadku ma się na względzie następujace 4 kryterja:

a) sankcja karna,

b) inicjatywa do ścigania przestępstw,

c) treść normy przez sprawcę naruszonej,

d) właściwość władz w dziedzinie orzecznictwa w sprawach karnych.

* * *

a) według sankcji karnej. Kryterjum sankcji karnej stanowi podstawę podziału przestępstw na zbrodnie, występki i wykroczenia. Definicję zbrodni i występku podaje przepis art. 12 k. k., definicję zaś wykroczenia art. 1 prawa o wykroczeniach. Zbrodnią jest przestępstwo zagrożone karą śmierci lub więzienia powyżej 5 lat. Za występek uważa się przestępstwo zagrożone karami zasadniczemi więzienia do lat 5, aresztu powyżej 3 miesięcy lub grzywny powyżej 3.000 zł. Wykroczeniem jest przestępstwo zagrożone karami zasadniczemi: aresztu do 3 miesięcy i grzywną do 3.000 zł. albo jedną z tych kar.

Cecha, dzieląca przestępstwa na zbrodnie, występki i wykroczenia, jest zatem formalna, gdyż zasadza się na wysokości i rodzaju kary, grożącej za dany czyn karygodny.

Zakres pojęcia występku, podany w art. 12 k. k., został rozszerzony w art. 14 § 2 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach. W myśl bowiem art. 14 § 2 powyższych przepisów wprowadzających występkami są również przestępstwa, należące według dotychczasowych przepisów do wyłącznego orzecznictwa sądu, choćby z uwagi na art. 12 k. k. i art. 1 prawa o wykroczeniach miały stanowić wykroczenie, jeżeli za te przestępstwa grozi kara zasadnicza nieprzewidziana w art. 12 k. k. i w art. 1 prawa o wykroczeniach, albo grzywna uzależniona od wysokości szkody lub innej podstawy obliczeniowej, chyba że grzywna ta nie może w żadnym razie przekroczyć kwoty 3.000 zł.

Również zakres pojęcia wykroczenia jest szerszy od podanego w art. 1 prawa o wykroczeniach. Według bowiem art. 13 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach wykroczeniami są także przestępstwa zagrożone karą wyższą lub inną, niż określoną w art. 1 prawa o wykroczeniach, o ile przekazane są orzecznictwu władz administracyjnych.

Są więc w tym przypadku wykroczeniami np.:

a) przestępstwa, przy których wymiar grzywny uzależniony jest od pojedyńczej lub wielokrotnej wysokości szkody, wartości przedmiotu, uszczuplonej należności, albo innej jednostki obliczeniowej, przewidzianej ustawą, jako podstawa ustalenia wysokości kary. Przy tych przestępstwach kara grzywny może przekroczyć kwotę 3.000 zł., mimo to pozostaną one wykroczeniami (art. 1 ust. 2 rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnem Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365 z 1928 r.);

b) przestępstwa, ulegające ukaraniu w postępowaniu karno-administracyjnem według rozporządzeń Prezydenta R. P. z 16 stycznia 1928 r. o stanie wojennym Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 54, i z 16 marca 1928 r. o stanie wyjątkowym Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 307 (art. 64 ust. 2 rozporządzenia o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365);

c) przestępstwa, ulegające ukaraniu w postępowaniu karno-administracyjnem według postanowień art. art. 48 i 53 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 27 października 1932 r. prawo o broni, amunicji i materjałach wybuchowych (Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 807).

* * *

b) według inicjatywy ścigania. Ze względu na inicjatywę ścigania polskie prawo karne dzieli przestępstwa na:

1) ścigane z urzędu, czyli t. zw. publiczno skargowe,

2) ścigane na wniosek pokrzywdzonego,

3) ścigane na podstawie skargi prywatnej pokrzywdzonego.

Przez przestępstwo publiczno-skargowe rozumieć należy przestępstwo ścigane przez właściwe organa państwowe bez względu na to, czy pokrzywdzony żąda ścigania, czy też nie.

Przy przestępstwach ściganych na wniosek państwo wstrzymuje się z wszczęciem postępowanie karnego do czasu postawienia

przez pokrzywdzonego wniosku o ściganie przestępstwa. Z chwilą postawienia takiego wniosku, państwo wszczyna postępowanie karne i prowadzi je bez względu na to, czy pokrzywdzony zrezygnuje potem z dalszego procesu karnego, czy też nie. Wyraźnie stwierdza to artykuł 56 k. p. k., głosząc: „Przestępstwa, których dochodzenie i ściganie są zależne od wniosku pokrzywdzonego, stają się z chwilą złożenia wniosku przestępstwami ściganemi z urzędu".

Przy przestępstwach prywatno-skargowych wnosi i popiera oskarżenie pokrzywdzony. Prowadzenie procesu karnego zależy tutaj od woli pokrzywdzonego, ale z następującemi zastrzeżeniami:

a) Oskarżyciel prywatny może odstąpić od swej skargi w zasadzie przed rozpoczęciem rozprawy głównej (art. 71 k. p. k.). Wyjątkowo może odstąpić po rozpoczęciu rozprawy głównej, a przed uprawomocnieniem się wyroku, jeśli na odstąpienie zgadza się oskarżony lub jeśli odstąpienie miało miejsce na rozprawie zaocznej. W razie odstąpienia postępowanie ulega umorzeniu (art. art. 71 i 72 k. p. k.).

b) W sprawie już wszczętej na żądanie oskarżyciela prywatnego prokurator może objąć oskarżenie, jeśli uzna, że tego wymaga interes publiczny. Postępowanie toczy się w dalszym ciągu z urzędu, lecz oskarżyciel prywatny zachowuje prawo popierania oskarżenia. W razie odstąpienia prokuratora sprawa toczy się z oskarżenia prywatnego (art. 73 k. p. k.).

Przestępstwa ścigane z urzędu wypełniają niemal całą grupę przestępstw, przewidzianych w kodeksie karnym. Przestępstwa ścigane na wniosek lub z oskarżenia prywatnego, przewidziane w kodeksie karnym, należą do wyjątków. Do przestępstw ściganych na wniosek należą przestępstwa wymienione w art. 198, art. 201 § 3, art. art. 204, 205, 245 § 2, art, 253 § 3, art art. 254, 255 § 5, art. 256 § 4, art. 257 § 3, art. 262 § 5, i art. 264 § 3 k. k. O przestępstwach prywatno-skargowych mowa jest w art. art. 237, 252, 253 § 3, art. 255 § 4, art. 256 § 3, art. 263 § 4 i art. 272 k. k.

W prawie o wykroczeniach wszystkie przestępstwa ścigane są z urzędu, nie mamy więc tutaj przestępstw ściganych na wniosek pokrzywdzonego oraz przestępstw prywatno-skargowych.

* * *

c) ze względu na treść normy przez sprawcę naruszonej. Przepisy prawa karnego są dwojakiego rodzaju: jedne zawierają w sobie zakaz działania, drugie zaś nakazują przedsięwziąć pewną działalność w świecie zewnętrznym. Jeżeli sprawca naruszył normę, zakazującą działać, t. zn. jeżeli sprawca wykonał w świecie zewnętrznym działanie, choć przepis prawny polecał wstrzymać się od działania, wówczas popełnił on przestępstwo oparte na działaniu.

Tam zaś, gdzie przepis prawa nakazywał dokonać pewnego działania, a sprawca tego działania nie dokonał, wtedy zachodzi przestępstwo wynikające z zaniechania (z zaniedbania), zwane w literaturze przestępstwem z opuszczenia (delictum omissivum).

Przestępstwem opartem na działaniu jest np:

a) kradzież (art. 257 k. k.), gdyż sprawca wykonał zakazane prawem karnem działanie, polegające na zabraniu innej osobie cudzego mienia ruchomego w celu przywłaszczenia;

b) wykroczenie przeciwko mieniu (art. 60 prawa o wykr.), popełnione przez samowolne umieszczenie na cudzej rzeczy ogłoszenia, napisu lub rysunku bądź przez samowolne usunięcie ich z cudzej rzeczy. Tutaj sprawca wykonał również działanie prawem zakazane.

Do przestępstw z opuszczenia (delicta omissiva) należą np.:

a) przestępstwo z art. 202 k. k., które sprawca popełnia przez uchylenie się od wykonania ciążącego na nim obowiązku przedsiębrania starań, koniecznych dla utrzymania życia lub zdrowia innej osoby, i przez to sprowadza niebezpieczeństwo jej śmierci;

b) przestępstwa z art. art. 24 i 34 prawa o wykroczeniach.

Przestępstwa oparte na działaniu można dzielić na przestępstwa: a) materjalne i b) formalne. Różnica między niemi jest ta, że do popełnienia przestępstwa materjalnego konieczna jest zmiana w świecie zewnętrznym wywołana działaniem sprawcy, podczas gdy o dokonaniu przestępstwa formalnego rozstrzyga ukończenie samego działania.

Przestępstwem materjalnem jest np. uszkodzenie znaków wodnych (art. 190 § 2 k. k.) oraz zakłócenie spokoju publicznego krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem (art. 28 prawa o wykr.). W tych przypadkach zachodzi zmiana w świecie zewnętrznym wywołana działaniem sprawcy.

Przestępstwem formalnem jest np. przestępstwo z art. 99 k. k., które popełnia się przez samo wejście w porozumienie z osobą działającą w interesie obcego państwa lub organizacji międzynarodowej w celu wywołania wojennych lub innych wrogich działań przeciw Państwu Polskiemu. Tutaj więc wejście w porozumienie

decyduje o popełnieniu przestępstwa, choćby przez to porozumienie nie powstała żadna zmiana w świecie zewnętrznym, t. j. choćby nie wynikły wojenne lub wrogie działania przeciwko Państwu.

Przestępstwa z opuszczenia (delicta omissiwa) dzielą się na: a) przestępstwa z opuszczenia zwykłe (delicta mere omissiwa) i b) przestępstwa z opuszczenia kwalifikowane przez następstwa (zwane w literaturze także przestępstwami dokonanemi przez opuszczenie, delicta per omissionem commissa). Różnica między temi grupami przestępstw z opuszczenia jest formalna i polega na tem, że przy przestępstwach z opuszczenia zwykłych sprawca odpowiada za zaniedbanie bez względu na skutki z tego zaniedbania wynikające, przy przestępstwach zaś kwalifikowanych przez następstwa sprawca odpowiada wówczas, gdy z opuszczenia wynikły następstwa niepożądane z punktu widzenia prawa.

Do przestępstw z opuszczenia zwykłych należą np. wykroczenia z art. art. 34 i 37 prawa o wykroczeniach oraz występek z art. 247 k. k. Przestępstwem z opuszczenia kwalifikowanem przez następstwo jest np. wykroczenie z art. 17 prawa o wykroczeniach.

* * *

d) ze względu na właściwość władz w dziedzinie orzecznictwa w sprawach karnych. Ze względu na właściwość władz, powołanych do orzecznictwa karnego, podział przestępstw jest następujący:

a) przestępstwa karne sądowe,

b) przestępstwa karne administracyjne.

Pierwsze z nich podlegają orzecznictwu władz sądowych, drugie — władz administracyjnych [1]).

Orzecznictwu sądów podlegają:

1) Zbrodnie (art. art. 16, 17 i 19 k. p. k.).

2) Występki (art. art 16, 17 i 19 k. p. k.).

3) Wykroczenia, które w myśl prawa o wykroczeniach i przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach nie zostały przekazane władzom administracyjnym (art. 16 § 3 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.). Wykroczenia te, wymienione w poszczególnych ustawach i rozporządzeniach, obowiązujących już przed wejściem w życie kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach, należały i przedtem do właściwości sądów.

4) Wykroczenia, należące przed wejściem w życie kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach do właściwości sądów, a przekazane z dniem wejścia w życie tego kodeksu i prawa orzecznictwu władz administracyjnych, jeżeli sprawy o te wykroczenia zostały wszczęte przed wejściem w życie kodeksu karnego i prawa o wykroczeniach i przed tą datą nie zostały ukończone (art. 21 przepisów wprow. k. k. i prawo i wykr.).

Orzecznictwu władz administracyjnych podlegają jedynie wykroczenia, i to tylko ta reszta, jaka pozostaje po wyłączeniu wykroczeń, należących do właściwości władz sądowych.

Władze administracyjne orzekają zatem:

1) w sprawach o wykroczenia, przewidziane w części szczególnej prawa o wykroczeniach (art. 16 § 1 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.);

2) w sprawach o wykroczenia, przewidziane w art. 8 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach (art. 16 § 1 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.);

3) na obszarze, na którym obowiązywał kodeks karny z r. 1871, w sprawach o wykroczenia należące dotychczas do właściwości sądów, o ile za te wykroczenia w myśl przepisów wydanych przez b. władze niemieckie lub pruskie grozi kara nie wyższa, niż kara aresztu do 6 tygodni i grzywny do 150 zł lub jedna z tych kar (art. 16 § 4 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.);

4) w sprawach o wykroczenia, które według szczególnych ustaw podlegają orzecznictwu władz administracyjnych.

Zaznaczyć należy, że pewne przesunięcia kompetencyjne w odniesieniu do przestępstw, przewidzianych w ustawach szczególnych, poczyniły przepisy wprowadzające kodeks karny i prawo o wykroczeniach. I tak, właściwości władz administracyjnych przekazane zostały do rozpoznania:

a) przestępstwa przewidziane ces. patentem z 24 października 1852 r. o wytwarzaniu, obrocie i posiadaniu broni i amunicji oraz o noszeniu broni (Dz. u. p. austr. Nr. 223), z wyjątkiem przestępstw określonych w §§ 30, 33 i 34 tego patentu oraz z wyjątkiem przypadków, gdy w myśl § 28 tego patentu należało stosować kodeks karny (art. 3 § 2 pkt. 1 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.) [1]);

[1]) Od orzeczeń skazujących, wydanych przez władze administracyjne, może być wniesione żądanie skierowania sprawy karnej na drogę postępowania sądowego (art. 640 i nast. k. p. k.).

[1]) Ces. patent z 24.X 1852 r., mający zastosowanie tylko na obszarze obowiązywania powszechnej ustawy karnej z r. 1852, utracił swą moc obowiązującą z upływem 31 grudnia 1932 r. (art. 57 ust. 2 lit. b. rozp. Prez. R. P. z 27 X 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 807).

b) wykroczenia z art. 23 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o znakach, chorągwiach i pieczęciach (Dz. U. R. P. Nr. 115 poz. 980), przyczem wykroczenia te ulegają karze aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 3.000 zł. (art. 5 § 2 pkt. 5 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.);

c) wykroczenia z art. 17 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 16 lutego 1928 r. o karach za szpiegostwo i niektóre inne przestępstwa przeciw Państwu Dz. U. R. P. Nr. 18 poz. 160 (art. 5 § 2 pkt. 9 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.)[1]);

d) wykroczenia z art. 17 pkt. 1 rozporządzenia Prezydenta R. P. z 16 marca 1928 r. o rozgraniczeniu nieruchomości ziemskich przy przebudowie ustroju rolnego Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 319 (art. 5 § 2 pkt. 12 przepisów wprow. k. k. i prawo o wykr.)[2]).

Jaką władzę rozumieć należy przez władzę administracyjną, powołaną do karania, określa art. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 365). W myśl tego artykułu władzą powołaną do dochodzenia i karania wykroczeń, należących do orzecznictwa władz administracyjnych, jest w zasadzie powiatowa władza administracji ogólnej. Wyjątkowo orzekają w sprawach wykroczeń inne władze administracji państwowej, a mianowicie wtedy, gdy przepis szczególny tak postanawia[3]).

[1]) Rozporządzenie to utraciło swą moc obowiązującą z upływem 27 X 1934 r. (art. 37 § 2 i art. 39 rozp. Prez. R. P. z 24 X 1934 r. Dz. U. R. P. Nr. 94 poz. 851).

[2]) Rozporządzenie to utraciło swą moc obowiązującą z upływem 31 III 1934 r. (art. 8 ustawy z 9 III 1934 r. Dz U. R. P. Nr. 26 poz. 199).

Zasada, że władze administracyjne właściwe są do orzekania w sprawach o wykroczenia, przewidziane w części szczególnej prawa o wykroczeniach i w art. 8 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach, doznała poważnego wyłomu na rzecz sądownictwa wojskowego. Według bowiem art. 16 § 2 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach do orzecznictwa właściwych sądów wojskowych należą sprawy:

1) o wykroczenia z art. art. 18—21, 23, 24, 26—31, 37—44, 54, 55, 57, 59, 60 i 61 prawa o wykroczeniach.

2) o wykroczenia z art. 8 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach,

jeśli wykroczenia te popełnione zostały przez osoby, podlegające orzecznictwu wojskowemu, bez względu na okoliczności, wśród których wykroczenia wspomniane zostały popełnione.

Poza tem, w myśl art. 30 pkt. 3 przepisów wprowadzających kodeks karny i prawo o wykroczeniach, do właściwości sądów wojskowych należą sprawy o inne wykroczenia (należące w zasadzie do orzecznictwa władz administracyjnych), jeśli wykroczenia te popełnione zostały przez osoby, podlegające sądownictwu wojskowemu, wśród następujących okoliczności:

albo — podczas wykonywania służby lub w związku z czynnością służbową;

albo — w obrębie objektów, będących w zarządzie lub dyspozycji władz wojskowych;

albo — przeciw władzom lub osobom wojskowym;

albo — z równoczesnem naruszeniem przez czyn przepisów wydanych przez władze wojskowe.

(C. d. n.)

[3]) Np. sprawy o wykroczenia z art. 59 prawa o wykroczeniach należą do właściwości obwodowych inspektorów pracy (art. 43 § 1 prawa o sądach pracy Dz. U. R. P. Nr. 95 poz. 854 z 1934 r.).

WŁAŚCIWOŚĆ MIEJSCOWA.

(H). Artykuł 2 rozporządzenia Prezydenta z 22 marca 1928 o postępowaniu administracyjnem postanawia, iż

„właściwość władz rzeczową i miejscową ustala się na podstawie przepisów o ich zakresie działania, a następnie na podstawie innych przepisów".

W związku z tem postanowieniem wchodzi w rachubę przedewszystkiem art. 3 rozporządzenia Prezydenta z dnia 19 stycznia 1928 o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. poz. 86), który postanawia:

„właściwość terytorjalna władz wymienionych w art. 2[1]), obejmuje ich okręg administracyjny o ile rozporządzenie niniejsze nie przewiduje wyjątków".

Okaże się w dalszym ciągu, że takie wyjątki wynikają nietylko z rozporządzenia Prezy-

[1]) art. 2 wylicza: wojewodów, Komisarza Rządu na m. st. Warszawę, starostów powiatowych i grodzkich oraz organa komunalne jako władze administracji ogólnej. W związku z art 72 należy tu również starosta morski, a na podstawie rozporz. Prezydenta z 24 listopada 1930 (Dz. U. poz. 630) także Komisarz Rządu w Gdyni.

denta z 19 stycznia 1928, ale i z innych przepisów.

I. Jeżeli chodzi o rozporządzenie Prezydenta z 19 stycznia 1928 to, pewien wyjątek ustanawia ustęp drugi cyt. art. 3:

„Organa, których zakres czynności obejmuje dwa lub więcej okręgów administracyjnych, podlegają pod względem osobowym tej władzy administracji ogólnej, w której okręgu mają swoją siedzibę urzędową, pod względem służbowym zaś tym władzom, na których obszarach pełnią czynności urzędowe".

Wyjątek powyższy jest wyjątkiem pozornym, nie chodzi tu bowiem o władze administracji ogólnej, np. starostę, którego okręg obejmowałby 2 lub więcej powiatów albo np. część powiatu sąsiedniego, lecz chodzi o organa władz administracji ogólnej, ustanowione dla 2 lub więcej powiatów czy województw, a więc np. konserwatora zabytków obsługującego kilka województw albo architekta powiatowego obsługującego kilka powiatów. Istnienie takiego wspólnego organu nie narusza w niczem podstawowej zasady ustępu pierwszego art. 3, ponieważ dany organ na terenie każdego województwa czy powiatu występuje z ramienia i w imieniu właściwego terytorjalnie wojewody (starosty). Podkreśla to wyraźnie § 2 lit. a) rozporządzenia z 30 czerwca 1930 o organizacji starostw (Dz. U. poz. 464) postanawiając, iż na danym funkcjonarjuszu ciąży

„obowiązek spełniania na obszarze każdego z właściwych powiatów w imieniu właściwego starosty — tych funkcyj, które do zakresu czynności danego funkcjonarjusza należą

temu zaś obowiązkowi funkcjonarjusza odpowiada prawo i obowiązek

„po stronie każdego z właściwych starostów — wydawania poleceń odnośnemu funkcjonarjuszowi oraz czuwania nad jego działalnością na terenie właściwego powiatu".

Widzimy więc, iż każdy starosta wykonywa władzę na terenie własnego powiatu, a tylko organ wykonawczy jest wspólny dla kilku powiatów. Rozporządzenie z 13 sierpnia 1931 o organizacji urzędów wojewódzkich (Dz. U. poz. 611) nie zawiera analogicznego przepisu, rozumie się jednak samo przez się (niezależnie od wyraźnego przepisu art. 3 rozp. Prez. z 19 stycznia 1928), że ten sam stan powstaje, gdy jeden organ obsługuje 2 lub więcej województw. Potwierdzają to zresztą normy szczegółowe. I tak np. rozporządzenie ministerjalne z 28 czerwca 1932 o właściwości władz w zakresie spraw emigracyjnych w kraju (Dz. U. poz. 541) przewiduje w § 2 upoważnienie dla Ministra Opieki Społecznej do ustanowienia „przy niektórych urzędach wojewódzkich szczególnie ważnych pod względem emigracyjnym" fachowych Inspektorów Emigracyjnych, których okręg działania może obejmować obszar kilku województw.

Podległość pod względem osobowym i służbowym tych Inspektorów reguluje cytowane rozporządzenie zgodnie z ustępem drugim art. 3. rozporządzenia Prezydenta z 19 stycznia 1928 (Dz. U. poz. 89).

II. Rozporządzenie Prezydenta z 19 stycznia 1928, omawiając w art. 9—26 rolę wojewody jako „Reprezentanta Rządu" podkreśla wielokrotnie wyraźnie, że funkcje te spełnia wojewoda „na obszarze województwa" To samo dotyczy funkcyj „szefa administracji ogólnej" (por. art. 9 początek). Pewnego rodzaju wyjątek zawiera ustęp 1 art. 13 dotyczący zebrań perjodycznych, który postanawia, że:

„w wyjątkowych wypadkach zebrania takie mogą się odbywać wspólnie dla kilku województw".

W tych wypadkach np. wojewodowie stanisławowski i tarnopolski braliby udział w zebraniu zwołanem do Lwowa przez wojewodę lwowskiego i pod przewodnictwem tego wojewody. Wyjątek ten jest również pozorny, ponieważ każdy z wojewodów, biorących udział w tem zebraniu uczestniczyłby jako reprezentant swego województwa i w sprawach tego województwa dotyczących—miałby prawo objąć przewodnictwo obrad.

Wypadek takich wspólnych posiedzeń przewiduje również rozporządzenie Ministrów W. R. i O. P. oraz M. S. Wewn. z 15 stycznia 1931 o utworzeniu okręgowych Komisyj Konserwatorskich (Dz. U. poz. 84), które tworzy 9 komisyj (z tych np. krakowska także dla obszaru województwa kieleckiego, poznańska także dla pomorskiego i t. p.). Jeżeli konserwator pełni obowiązki na obszarze kilku województw, w skład komisyj wchodzą wszyscy właściwi wojewodowie (§ 2). Członków Komisji „z pośród osób rozwijających owocną działalność na polu opieki nad zabytkami" powołuje na wniosek konserwatora

„Wojewoda urzędowej siedziby konserwatora po uprzedniem porozumieniu się z właściwymi dla okręgu konserwatorskiego wojewodami".

Wg § 3.

„Jeżeli obszar działania komisji rozciąga się na kilka województw, komisję zwołuje się na żądanie zainteresowanych wojewodów, przyczem każdy z nich przewodniczy na posiedzeniach przy załatwianiu spraw swego województwa".

III. Art. 70 rozporządzenia Prezydenta z 19 stycznia 1928 postanawia, że:

„z ważnych względów może Minister Spraw Wewnętrznych ustanawiać w drodze rozporządzenia poza urzędową siedzibą starosty organ, podległy staroście powiatowemu, uprawniony do stałego spełniania na oznaczonym obszarze powiatu pod nadzorem starosty określonych zadań z zakresu działania starosty i wydawania w imieniu starosty samoistnych orzeczeń i zarządzeń ze skutkiem prawnym równym orzeczeniom i zarządzeniom starosty".

Są to t. zw. ekspozytury starostw. Ekspozytura urzęduje pod nagłówkiem „starostwo", a jej kierownik podpisuje decyzje „za starostę" [1]). Wprawdzie ekspozytura działa tylko na pewnym odcinku powiatu, jednak jej dziadziałalność nie koliduje z zasadą właściwości miejscowej starosty w stosunku do całego powiatu, ponieważ de iure nie ekspozytura wydaje decyzje a starosta. Zresztą kompetencja ekspozytury nie wyłącza danego obszaru z pod władzy starosty i starosta sprawuje władzę oczywiście także na tym obszarze.

IV. Art. 73 cyt. rozporządzenia Prezydenta przewiduje tworzenie powiatów miejskich, w których funkcje starosty pełni starosta grodzki a może pełnić także Prezydent miasta. Według art. 75.

„Funkcje starosty grodzkiego Minister Spraw Wewnętrznych może powierzyć staroście powiatowemu powiatu sąsiadującego z powiatem miejskim".

Wypadki takie istotnie zachodzą [2]). W ten sposób jedna i ta sama osoba pełni funkcje starosty powiatowego w powiecie ziemskim a równocześnie funkcje starosty grodzkiego w mieście, położonem w obrębie tego powiatu, chociaż z niego administracyjnie wyłączonem. Starosta taki jest właściwy miejscowo zarówno dla jednego jak drugiego powiatu, jedne sprawy załatwia jako starosta powiatowy, inne jako grodzki. Jest to unja personalna 2 powiatowych władz administracji ogólnej w ręku jednego starosty.

V. Przy powiatach miejskich (grodzkich) nasuwa się jeszcze inne spostrzeżenie. Starosta powiatowy z natury rzeczy ma siedzibę urzędową na terenie miasta „wydzielonego", stanowiącego największe skupienie ludności. Jeżeli zatem starosta ten nie jest równocześnie starostą grodzkim dla obszaru danego miasta, ma on swoją siedzibę urzędową w miejscowości znajdującej się poza obrębem jego powiatu (ziemskiego), a starostwo powiatowe znajduje się również w mieście, które jest wyłączone z powiatu, a więc leży poza jego obszarem administracyjnym. Podobnych wypadków mamy więcej: i tak wojewoda warszawski i urząd wojewódzki warszawski urzędują na terenie stolicy, która stanowi odrębne województwo: tak samo starosta powiatu ziemskiego warszawskiego. Wszyscy oni mają siedzibę urzędową nietylko w obcym powiecie, lecz nawet w obcem województwie.

Jest sporo takich wypadków, w których siedziba starostwa nie znajduje się w mieście „powiatowem", od którego powiat bierze swą nazwę, lecz w innej miejscowości; tu należą np. starostwo stopnickie z siedzibą w Busku, iłżeckie w Wierzbniku, janowskie w Konstantynowie, szczuczyńskie w Grajewie.

Według ustawy z dnia 4 lutego 1921 (Dz. U. poz. 93) województwo poleskie ma siedzibę w Pińsku. Urząd wojewódzki znajduje się jednak, jak wiadomo, w Brześciu n/B.

Są to wszystko pewne odchylenia, nie mające oczywiście bezpośredniego wpływu na zagadnienie właściwości miejscowej.

W wypadku, gdy w powiecie grodzkim ustanowiony jest osobny starosta grodzki, a miasto to jest równocześnie siedzibą starosty powiatowego — mamy w jednem mieście siedzibę dwóch starostów, z których oczywiście tylko jeden (grodzki) jest miejscowo właściwy dla terytorjum miasta. W Warszawie mamy siedzibę 5 starostów (4 grodzkich i 1 dla powiatu warszawskiego) oraz 2 wojewodów (Komisarz Rządu na m. st. Warszawę oraz wojewoda warszawski).

Okręgi poszczególnych starostów grodzkich w Warszawie obejmują tylko $^1/_4$ miasta.

VI. Wszystkie przytoczone wyżej przykłady na tle rozporządzenia z 19 stycznia 1928 stanowią tylko drobne odchylenia od generalnej zasady, że każdy wojewoda i każdy starosta jest władzą administracji ogólnej dla obszaru jednego województwa względnie jednego powiatu, i to tego, na którego obszarze ma swoją siedzibę urzędową oraz, że ani wojewoda ani starosta nie jest kompetentny do przedsiębrania czynności urzędowych na terenie innego województwa (powiatu). Przepisy specjalne ustanawiają kilka dość daleko idących wyjątków, kilka zaś wyjątków pozornych.

1) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewn. i Skarbu z 26 marca 1928 o komunalnych kasach oszczędności (Dz. U. poz. 424) bezpośrednią władzę nadzorczą nad K. K. O. zorganizowanemi przez związki komunalne powiatowe i miejskie oraz międzykomunalne, prze-

[1]) Por. §§ 19—22 rozporządzenia o organizacji starostw z 30 czerwca 1930 (Dz. U. poz. 464).

[2]) Por. rozporządzenie z 12 listopada 1929 (Dz. U. poz. 608).

kazuje wojewodzie, w którego województwie leży obszar działania odnośnego związku poręczającego.

§ 59. „Jeśliby obszar związku poręczającego wykraczał poza okręg wojewódzki, bezpośrednią władzą nadzorczą nad K. K. O. przez taki związek poręczoną, jest Wojewoda tego okręgu wojewódzkiego, w którym leży siedziba Kasy".

Ponieważ rozporządzenie nie przewiduje, kiedy ten wojewoda swoje czynności nadzorcze ma wykonywać w porozumieniu z innymi zainteresowanymi wojewodami, przeto doniosłość jego czynności nadzorczych sięga (w ślad za czynnościami samej K. K. O.) na teren podległy innym wojewodom, którzy w stosunku do danej K. K. O. nie mają uprawnień „bezpośredniej" władzy nadzorczej.

2) Rozporządzenie ministerjalne z 27 kwietnia 1928 (Dz. U. poz. 538) przekazało Dyrekcjom Robót Publicznych w Stanisławowie i Tarnopolu sprawy regulacji rzek i publicznych przedsiębiorstw meljoracyjnych na terenie wymienionych województw, skocentrowane dotąd w Dyrekcji lwowskiej. Przy tej sposobności jednak pewne sprawy tej kategorji zastrzeżono nadal Dyrekcji lwowskiej (np. regulację Bugu oraz sporządzanie większych projektów regulacji rzek tudzież prowadzenie studjów przedwstępnych dla budowy zbiorników retencyjnych).

Ponieważ b. Dyrekcje Robót Publicznych stanowiły część Urzędu Wojewódzkiego — cieszącą się jednak pewną samodzielnością — możnaby powyższy przykład podciągnąć ewent. pod przepis ustępu drugiego art. 3 rozporządzenia Prezydenta z 19 stycznia 1928 (Dz. U. poz. 86) t. j. tłumaczyć go organizacyjnie w ten sposób, że w tych sprawach wyłączonych Dyrekcja lwowska pod względem służbowym podlegała wojewodom tarnopolskiemu i stanisławowskiemu.

3) Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z 1 czerwca 1929 o organizacji dozoru nad artykułami żywności i przedmiotami użytku (Dz. U. poz. 495) ustala w § 13 okręgi działalności 4 Zakładów Państwowych badania żywności, przyczem okręgi te obejmują po kilka województw. Wg § 17 nadzór nad zakładem należy do wojewody właściwego terytorjalnie dla siedziby zakładu, a w Warszawie do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Jeżeli chodzi o działalność tych zakładów, to na obszarze poszczególnych powiatów i województw spełniają one swoje czynności „na żądanie władz administracji ogólnej" oraz „z upoważnienia i w imieniu właściwych „władz dozoru" [1]). Ten stan rzeczy nie uszczupla w niczem kompetencji merytorycznej właściwych wojewodów (starostów) w zakresie nadzoru nad środkami żywności, niemniej przeto sam Zakład, którego czynności rozciągają się na teren kilku województw, podlega bezpośrednio nadzorowi tylko jednego wojewody t. j. właściwego dla siedziby Zakładu, i inni wojewodowie w razie ujemnych spostrzeżeń co do czynności Zakładu powinniby się zwracać do tego wojewody.

4) Rozporządzenie ministerjalne z 18 lipca 1930 (Dz. U. poz. 456) o zasiłkach dla osób powołanych na ćwiczenia wojskowe postanawia, iż przepisy te mają zastosowanie do zamieszkałych na terenie w. m. Gdańska rodzin osób powołanych na ćwiczenia, z tem

„że kompetencje zastrzeżone dla urzędów gminnych (magistratów) przekazuje się Komisarzowi Gen. R. P. w Gdańsku, kompetencje zaś powiatowej władzy administracji ogólnej wojewodzie pomorskiemu".

W ten sposób wojewoda pomorski stał się właściwym miejscowo dla pewnej kategorji osób, zamieszkałych poza terenem województwa pomorskiego, a nawet poza granicami Rzplitej.

5) Art. 5 ustawy z 17 marca 1932 o koncesjach na koleje znaczenia miejscowego (Dz. U. poz. 391) postanawia, że:

„jeżeli budowa kolei jest projektowana na obszarze dwóch lub więcej województw, wojewoda wyznaczony przez Ministra Komunikacji w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych — zarządza komisyjne zbadanie projektu całej linji".

Ponieważ badanie to odbywa się komisyjnie, ponieważ wojewoda musi zarządzić wyłożenie planów w zainteresowanych gminach i t. p., przeto w tych wypadkach wyznaczony wojewoda spełnia czynności urzędowe na terenie innych województw.

6) Rozporządzenie z 14 kwietnia 1932 o dokumentach upoważniających do przekraczania granicy (Dz. U. poz. 548) ustala w § 5, który starosta jest miejscowo właściwy — postanawia jednak dalej co następuje:

„Władza paszportowa miejscowo niewłaściwa może wystawić paszport tylko wyjątkowo, w razie konieczności pilnego wyjazdu . . . . . a zawiadomiona o tem władza właściwa nie sprzeciwi się",

Dalej zaś:

W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie . . . . . władza miejscowo niewłaściwa może samodzielnie wystawić paszport, zawiadamiając o tem niezwłocznie właściwą władzę".

[1]) Por, art. 1 pkt. 8 rozporz. Prezydenta z 28 grudnia 1934 (Dz. U. poz. 977).

W pierwszym wypadku władza właściwa ma możność współdziałać (w formie sprzeciwu) przy powzięciu decyzji na udzielenie paszportu — w drugim zostaje ona jedynie powiadomiona ex post, a paszport wydaje władza „niewłaściwa". Określenie „władza niewłaściwa" nie wydaje się jednak ani potrzebne ani słuszne, gdyż wg art. 3 rozporządzenia Prezydenta o postępowaniu administracyjnem o właściwości rozstrzygają przedewszystkiem konkretne przepisy, a dopiero w drugim rzędzie rozporządzenie o postępowaniu. Jeżeli zatem przepis (jak w danym wypadku) upoważnia pewną władzę do wydania paszportu, to tem samem jest ona dla tych decyzyj właściwa. Władza „niewłaściwa" nie mogłaby wogóle wydać ważnej decyzji (art. 101 pkt. u) rozporządzenia o postępowaniu administr.).

7) Rozporządzenie Ministra Komunikacji z 6 lipca 1932 w sprawie wykonania ustawy o zarobkowym przewozie pojazdami mechanicznemi (Dz. U. poz. 821) w § 5 postanawia, że:

„jeżeli przewóz sięga poza obszar jednego województwa, udziela koncesji ta władza (wojewódzka), na obszarze której znajduje się lub ma się znajdować siedziba przedsiębiorstwa albo jego przedstawicielstwo — po porozumieniu się z innymi zainteresowanymi wojewodami".

W związku z tym przepisem należy przypomnieć, że wg. art. 3 (1) rozporządzenia Prezydenta o postępowaniu administracyjnem, „jeżeli obowiązujące przepisy nie określają właściwości miejscowej, wówczas ustala się tę właściwość . . . w sprawach dotyczących prowadzenia przedsiębiorstwa — podług miejsca, w którem przedsiębiorstwo lub zakład są, mają być, albo były prowadzone . . .".

Czy „miejsce prowadzenia przedsiębiorstwa" oznacza tę miejscowość, która jest siedzibą zarządu i centrali przedsiębiorstwa, czy też teren, na którym przedsiębiorstwo będzie wykonywało swoje czynności? Gdyby przyjąć pierwszą alternatywę, wojewoda jednego województwa w większości wypadków, w których chodzi o poważniejsze przedsiębiorstwa jakiegokolwiek rodzaju, znalazłby się w tem położeniu, że udzielałby zezwolenia na przedsiębiorstwo, z zasięgiem działania na 2 lub więcej województw albo i na całe Państwo. Cytowane rozporządzenie z 6 lipca 1932 wybiera drogę pośrednią: koncesji udziela wojewoda miejsca siedziby przedsiębiorstwa, ale porozumiewa się z wojewodami tych terenów, na których przedsiębiorstwo ma być prowadzone. Podobnych wypadków mamy w obowiązujących przepisach więcej.

8) Rozporządzenie Ministra Komunikacji z dnia 3 stycznia 1933 o organizacji zarządu dróg wodnych (Monitor poz. 103), ustanawiając zarządy wodne — postanawia, że niektórym wojewodom podlegają zarządy wodne położone na terenie innych województw. Tak np. wojewodzie poleskiemu podlegają zarządy w Augustowie, Słonimie, Pińsku, Łucku i Brześciu, czyli położone na obszarze 3 województw.

Wg § 4 tego rozporządzenia

„Wojewodowie w sprawach prac, które mają być przedsiębrane na obszarach innych województw, porozumiewają się uprzednio z wojewodami, którym obszary te podlegają".

Wyjątek ten idzie dalej aniżeli ustęp drugi art. 3 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, gdyż nie chodzi tu o organ (zarząd wodny) wspólny dla kilku województw, podlegający zatem pod względem osobowym wojewodzie swej siedziby — pod względem rzeczowym wszystkim innym. W niniejszym wypadku na terenie każdego województwa istnieją takie zarządy wodne, ale one wszystkie podlegają wojewodzie poleskiemu, który tem samem jest właściwy do załatwiania za ich pośrednictwem pewnych zarządzeń na terenie innych województw i za te czynności odpowiada.

9) Tekst jednolity rozporządzenia Prezydenta z 22 marca 1928 r. o izbach rolniczych (Dz. U. poz. 16 z 1933 r.) postanawia w art. 26, że wybory radców Izby Rolniczej z okręgów wyborczych zarządza wojewoda:

„W wypadkach, gdy okręg Izby przekracza obszar jednego województwa, wybory radców z okręgów wyborczych zarządza wojewoda właściwy dla siedziby Izby w porozumieniu z innymi właściwymi wojewodami".

Jeżeli okręg wyborczy obejmuje obszar większy, niż jednego powiatowego związku komunalnego, wybory przeprowadza starosta wyznaczony przez wojewodę.

W/g. art. 53, jeżeli okręg Izby obejmuje więcej niż jedno województwo, każdy z wojewodów ma prawo uczestniczyć osobiście w posiedzeniu Izby, zabierać głos oraz delegować na posiedzenie swego przedstawiciela. W wypadkach takich wojewodowie, przybywający na posiedzenie Izby, odbywające się na terenie innego województwa, spełniają czynności urzędowe pozornie na terenie obcego województwa, w rzeczywistości zaś działają zarówno „rzeczowo jak miejscowo właściwie". Należy zauważyć, że w myśl art. 54, orzekanie o nieważności uchwał Izby, wstrzymywanie ich wykonania i t. p. należy do wojewody „właściwego

dla siedziby izby", który te uprawnienia wykonywa w porozumieniu z innymi właściwymi wojewodami. Jest to pewnego rodzaju condominium.

Takie condominia znajdujemy w całym szeregu innych przepisów, ilekroć chodzi o przedsiębiorstwo lub zakład, którego zasięg ma obejmować kilka okręgów administracyjnych.

10) Tak np. wg. § 78 rozporządzenia z 15 stycznia 1933 o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. poz. 55) pozwolenie na ruch pociągu drogowego na drogach publicznych wydaje wojewoda

„właściwy według miejsca stałego postoju pojazdu . , . . . Jeżeli pociąg ma kursować na obszarze kilku województw, wojewoda wydaje pozwolenie w porozumieniu z zainteresowanymi wojewodami".

11) Cytowane rozporządzenie ustala w §§ 90 — 92 kompetencję komisarza Rządu na m. st. Warszawę w stosunku do obszaru całego Państwa[1]). Mianowicie wszyscy wojewodowie zawiadamiają go o udzielanych i odbieranych pozwoleniach dla kierowców pojazdów oraz o nakładanych karach, a Komisarz Rządu prowadzi centralną ewidencję.

12) Pewne kombinacje w zakresie właściwości miejscowej przewiduje art. 2 ustawy z 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych (Dz. U. poz. 162) w szczególności na zbiórkę na obszarze większym niż jedno województwo, wydaje pozwolenie:

a) albo każdy wojewoda oddzielnie,

b) albo wojewoda właściwy ze względu na siedzibę instytucji urządzającej zbiórkę — za zgodą innych zainteresowanych wojewodów,

c) albo — na zarządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych — wojewoda właściwy ze względu na siedzibę instytucji.

Wynika z tego, że w wypadkach a) b) żaden wojewoda miejscowo właściwy nie będzie pozbawiony bezpośredniego lub pośredniego wpływu na powyższą decyzję, zaś w wypadku pod c) decyzja jednego wojewody będzie obowiązywała wszystkich innych, na których terenie odbędzie się zbiórka. Ciekawe byłoby w tym wypadku zagadnienie, czy wojewoda, na którego terenie odbywa się zbiórka, dozwolona przez innego wojewodę — miałby prawo zbiórki takiej zakazać np. ze względów spokoju i porządku publicznego. Ze względów życiowych pytanie to należałoby potwierdzić, inaczej bowiem odpowiedzialność wojewody za spokój publiczny na podległem mu terytorjum stałaby się fikcją. Prawnej strony tego zagadnienia nie zamierzamy tu rozpatrywać.

13) Ustawa z 23 marca 1933 o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. poz. 294), regulując w art. 108 sprawy majątkowe w związku z likwidacją gmin jednowioskowych postanawia, że w braku porozumienia się zainteresowanych gmin (gromad) decyduje

„w stosunku do gmin i gromad znajdujących się w obrębie różnych powiatów lub województw—właściwy terytorjalnie lub wyznaczony przez Ministra Spraw Wewnętrznych wojewoda".

W tym wypadku więc mógłby decydować wojewoda w stosunku do gromady w innem województwie, bez obowiązku porozumiewania się z wojewodą, na którego terenie leży dana gmina[1]).

14) Ogłoszona w Monitorze Polskim pod poz. 183 instrukcja ministerjalna z dnia 13 marca 1933 w sprawie przyjmowania świadczeń w naturze na spłatę zaległych podatków postanawia m. in. w § 7, że

„Przeciętne ceny zbóż ustalone będą przez właściwych wojewodów na okresy tygodniowe , ... oraz podawane przez nich pisemnie do wiadomości właściwych kierowników powiatowej władzy administracji ogólnej. W szczególności podawać będą ceny: . . . . . wojewoda w Katowicach kierownikom powiatowej władzy administracji ogólnej województwa śląskiego oraz w powiatach: częstochowskim, zawierciańskim i będzińskim województwa kieleckiego . . . . .

Podobne wyjątki ustala instrukcja dla wojewody krakowskiego (w stosunku do niektórych powiatów województwa kieleckiego) — wojewody lwowskiego (dla 3 województw południowo - wschodnich), wojewody wileńskiego (dla województw poleskiego i nowogródzkiego) i t. p.

Nie chodzi w tych wypadkach oczywiście o wykonywanie władzy na obszarze innych województw, niemniej przeto władze administracji ogólnej jednego województwa odbierają wiążące dyrektywy od innego wojewody, któremu służbowo nie podlegają.

15) Kompetencja jednego starosty dla obszaru kilku powiatów wyni-

[1]) Poprzednio taką ogólną kompetencję Komisarza Rządu ustalały §§ 115 — 118 i 122 rozporządzenia z 27 stycznia 1928 (Dz. U. poz. 396).

[1]) Rozporządzenie opiera się na ustawie z 14 marca 1932 r. (Dz. U. poz. 336), która ustalenie właściwości miejscowej przekazuje na drogę rozporządzenia.

ka wyraźnie z rozporządzenia z 30 października 1933 (Dz. U. poz. 740) w sprawie władz powołanych do przyjmowania roszczeń i ustalania warunków do zaopatrzenia inwalidzkiego. Rozporządzenie to wyznacza do tych czynności na obszarze całego Państwa 37 starostów, przy których utworzono referaty spraw inwalidzkich. Każdy z tych starostów jest kompetentny dla osób zamieszkałych na terenie kilku powiatów np. w Warszawie starosta południowo-warszawski dla całej stolicy, starosta warszawski (ziemski) dla 14 powiatów województwa warszawskiego i t. d.

16) Rozporządzenie III z dnia 2 sierpnia 1934 w spr. wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorjalnego (Dz. U. poz. 688) w § 42 reguluje tryb likwidacji spraw majątkowych oraz rozrachunków pomiędzy nowoutworzonemi gminami a gromadami. Jeżeli gmina i gromada położone są w obrębie innych województw, wówczas decyzję wydaje wojewoda, wyznaczony przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

17) Ciekawe postanowienia w zakresie właściwości miejscowej zawiera rozporządzenie ministerjalne z 17 grudnia 1934 w sprawie wykonania ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkiem (Dz. U. poz. 32). I tak według

§ 3. Użyte w rozporządzeniu nin. wyrażenie „właściwy starosta" oznacza starostę, w którego urzędzie znajduje się referat spraw inwalidzkich[1])

§ 12 . . . . . Gdy miejsce (ostatniego) zamieszkania lub pobytu w kraju (petenta zamieszkałego zagranicą) nie da się ustalić, właściwą władzą (do przyjmowania roszczeń) jest starosta grodzki w Warszawie, w którego urzędzie znajduje się referat spraw inwalidzkich.

§ 13. Dla inwalidów zamieszkałych w Belgji i Francji Konsulat Generalny R. P. w Paryżu . . . . .

Od decyzji Konsulatu służy odwołanie do Komisarza Rządu na m. st. Warszawę.

W ten sposób władze administracji ogólnej dla Warszawy są kompetentne w stosunku do wszystkich inwalidów, których miejsce ostatniego pobytu w kraju nie da się ustalić.

§ 47. Do rozstrzygania odwołań od orzeczeń inwalidzkich komisyj rewizyjno-lekarskich powołane są komisje odwoławcze przy wojewodach. Strona może prosić wojewodę, na którego obszarze działania zostało wydane zaskarżone orzeczenie, by odwołanie było rozstrzygnięte przez inwalidzką komisję odwoławczą przy tym wojewodzie, na którego obszarze strona zamieszkuje . . . . ."

Mamy tu więc instytucję przeniesienia właściwości miejscowej na skutek prośby strony.

[1]) Por. wyżej pod poz. 15.

18) Rozporządzenie ministerjalne z 21 lipca 1935 o spuście drzewa luzem na wodach publicznych śródlądowych (Dz. U. poz. 394) postanawia w § 3, że pozwolenie na spust wydaje wojewoda, któremu podlega państwowy zarząd[1]) wodny, sprawujący bezpośredni zarząd wód, na których spust ma być rozpoczęty.

W wypadku, gdy spust ma być dokonany na wodach podległych — w myśl poprzedniego — dwóm lub więcej wojewodom,

„wówczas pozwolenie na spust wydaje wojewoda, któremu podlega zarząd wodny, sprawujący bezpośredni zarząd wód, na których spust ma być rozpoczęty, w porozumieniu z zainteresowanymi wojewodami".

Rozporządzenie rozróżnia „rozpoczęcie spustu" i „dokonanie spustu". Wojewodowie, na których terenach ma być spust „dokonany" — mają — jak wynika z cyt. przepisu—zapewniony wpływ pośredni na wydanie decyzji przez tego wojewodę, na terenie którego spust będzie „rozpoczęty".

VII. Przytoczone w niniejszem zestawieniu przepisy — począwszy od roku 1928 — wykazują, że obok rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, które w art. 3 wskazuje sposób ustalania właściwości miejscowej, oraz poza rozporządzeniem z 19 stycznia 1928 o organizacji władz administracji ogólnej, które w art. 3 zajmuje się również tem zagadnieniem — istnieje szereg przepisów specjalnych, podyktowanych wymaganiami życia, które to przepisy w różny sposób ustalają właściwość miejscową. W szczególności znajdujemy tu następujące zasady:

a) dla pewnych czynności w stosunku do obszaru całej Rzplitej oraz do zagranicy właściwe są władze administracji ogólnej w stolicy.

b) W stosunku do Gdańska właściwość służby wojewodzie pruskiemu,

c) niektórzy wojewodowie mają sobie zlecone spełnianie pewnych czynności urzędowych i zarządzanie pewnemi działami — na terenie innych województw przy pomocy organów fachowych, mających siedzibę urzędową w tych innych województwach,

d) w pewnych wypadkach wojewodowie mają prawo wydawania pozwoleń (koncesyj) na przedsięwzięcia i zakłady, których czynności rozwijać się będą również na terenie innych województw,

e) w powyższych wypadkach z reguły wydaje decyzje jeden wojewoda w porozumieniu z innymi zainteresowanymi wojewodami, i to ten

[1]) por. wyżej pod poz. 8.

wojewoda, w obrębie którego terytorjum albo jest siedziba zakładu, albo miejsce zamieszkania petenta albo miejsce rozpoczęcia czynności,

f) niekiedy jednak przepisy bądź zlecają Ministrowi wyznaczenie wojewody właściwego dla udzielenia pozwolenia, bądź zwalniają danego wojewodę od obowiązku porozumiewania się z innymi zainteresowanymi wojewodami.

Widzimy tu przykłady traktowania problemu właściwości w sposób elastyczny, zależnie od potrzeby, podyktowanej wymogami życia.

ZAKRES DZIAŁANIA WŁADZ ADMINISTRACJI OGÓLNEJ.

VII. Resort Komunikacji a administracja ogólna.

1) Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej, wyliczając w art. 27 resorty bezpośrednio zespolone we władzach administracji ogólnej, pominęło zupełnie resort komunikacji. To nie znaczy, aby ono wogóle do tego resortu się nie ustosunkowało. W dziale, traktującym o wojewodzie, jako przedstawicielu Rządu, dwukrotnie wspomina się wyraźnie o resorcie komunikacji.

W szczególności art. 23 ust. 4 ogranicza uprawnienia wojewody w odniesieniu do kolejnictwa, ściślej: w zakresie spraw technicznych i bezpieczeństwa ruchu kolejowego — a art. 25 stwierdza, iż nawet na wypadek mobilizacji lub ogłoszenia stanu wyjątkowego, kiedy to wojewoda obejmuje naczelne kierownictwo całej administracji państwowej na obszarze województwa, sprawy komunikacji w żadnej mierze jemu podporządkowane być nie mogą.

Natomiast pozostałe przepisy art. 10—26 rozp. z 19 stycznia znalazły zastosowanie do resortu komunikacji.

2) *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. w sprawie zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych* (Dz. U. poz. 479) przekazało w art. 6 do zakresu działania Ministra Komunikacji sprawy:

a) Państwowego Funduszu Drogowego, budowy i utrzymania publicznych dróg kołowych oraz nadzoru nad gospodarką drogową związków samorządowych;

b) policji drogowej, nadzoru nad ruchem na drogach publicznych i zarobkowym przewozem osób i towarów pojazdami mechanicznemi;

c) obwałowania, regulacji, kanalizacji i utrzymania rzek, zabudowania potoków górskich, oraz budowy i utrzymania kanałów i zbiorników wodnych—dla celów żeglugi i spławu;

d) żeglugi i spławu, oraz nadzoru nad ruchem na drogach wodnych;

e) projektu meljoracji Polesia z zastrzeżeniem współdziałania Ministra Spraw Wojskowych oraz Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych;

f) hydrografji;

g) popierania turystyki;

h) wszelkie inne sprawy, nie przekazane innym Ministrom . . . . .

Administracja robót publicznych należała w myśl art. 27 pkt. 5 dekretu o organizacji władz — z pewnemi wyjątkami [1]) — do administracji bezpośrednio zespolonej we władzach administracji ogólnej Ponieważ rozporządzenie o zniesieniu urzędu Ministra Robót Publicznych dokonało jedynie zmian kompetencyjnych na stopniu centralnym, a właściwość władz wojewódzkich i powiatowych pozostawiło nienaruszoną, przeto resort komunikacji—w zakresie spraw przejętych po skasowanem Ministerstwie Robót Publicznych—stał się resortem bezpośrednio zespolonym we władzach administracji ogólnej.

W związku z tem zostały zarządzeniem Ministra Komunikacji z dn. 7 kwietnia 1933 r. (Dz. Urz. Min. Kom. Nr. 9, poz. 79 oraz Dz. Urz. M. S. Wewn. Nr. 10) utworzone we wszystkich urzędach wojewódzkich wydziały komunikacyjno-budowlane.

3) Nie skończyło się jednakże na samem tylko przeniesieniu agend z jednego resortu do drugiego. Przy tej okazji rozszerzono zakres działania administracji zespolonej. Mianowicie *rozporządzeniem Ministra Komunikacji z dn. 21 marca 1933 r. w sprawie uchylenia rozporządzenia Ministra Robót Pu-*

[1]) Wspomniane wyjątki istniały tylko czasowo, bowiem zespolenie z władzami administracji ogólnej osobnych urzędów i organów technicznych w zakresie państwowej służby budowlanej zostało przeprowadzone przez rozp. min. z 24 X 1931 (Dz. U. poz. 71), a odrębne dyrekcje dróg wodnych zostały skasowane przez rozporządzenia Ministra Komunikacji z dnia 21 marca 1933 r. (Dz. U. poz. 135).

blicznych z dn. 12 września 1927 r. o organizacji urzędów dróg wodnych (Dz. U. poz. 135) zostały zniesione odrębne Dyrekcje Dróg Wodnych; w miejsce tych ostatnich Dyrekcyj, które dotąd pozostawały poza obrębem zespolenia — zostały powołanem wyżej zarządzeniem Ministra Komunikacji z dn. 7 kwietnia 1933 r. utworzone przy niektórych urzędach wojewódzkich wydziały (oddziały) dróg wodnych.

4) Poza temi przepisami generalnemi rozpatrzymy zakres współdziałania władz administracji ogólnej w sprawach resortu komunikacji na podstawie przepisów szczególnych, przyczem należy zwrócić uwagę na przełomową datę 21 maja 1932 (t. j. datę zniesienia Ministerstwa Robót Publicznych). Uprawnienia władz administracji ogólnej pochodzące z czasu wcześniejszego są albo uprawnieniami w zakresie istniejącego jeszcze wówczas zespolonego resortu Robót Publicznych (nie przedstawiają więc dla nas szczególnego zainteresowania), albo też dotyczą współdziałania władz administracji ogólnej z resortem komunikacji, wówczas jeszcze należącym do niezespolonych.

Według art. 3 *ustawy z dnia 14 marca 1932 r. o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznemi* (Dz. U. poz. 336), koncesje na przewóz pojazdami mechanicznemi (bez prawa wyłączności) udziela wojewódzka władza administracji ogólnej. Podobnie *ustawa z dn. 22 marca 1933 r. o zarobkowym przewozie osób pojazdami mechanicznemi w obrębie gminy miejskiej* (Dz. U. poz. 273) zleciła w art. 2 wydawanie koncesyj na zarobkowy przewóz osób autobusami — powiatowym władzom administracji ogólnej.

Art. 23 *ustawy z dn. 3 lutego 1931 r. o Państwowym Funduszu Drogowym* (tekst jednolity Dz. U. z 1933 r., poz. 352) w brzmieniu art. 96 dekretu dekoncentracyjnego z dn. 28 grudnia 1934 r. (Dz. U. poz. 976) przewidział możność przelania na wojewodów uprawnień do umarzania w porozumieniu z izbą skarbową niektórych nieściągalnych opłat na Państwowy Fundusz Drogowy. Uprawnienia te zostały następnie przekazane wojewodom przez rozporządzenie Ministrów: Komunikacji i Skarbu z dnia 20 lipca 1935 r. (Dz. U. poz. 371).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 14 marca 1928 r. o prawie lotniczem w brzmieniu jednolitego tekstu z dn. 29 sierpnia 1935 r. (Dz. U. poz. 437) zawiera w tej mierze postanowienia następujące:

Art. 8. Minister Komunikacji wykonywa nadzór nad żeglugą statków powietrznych z wyjątkiem statków wojskowych...

Art. 22. Lotniska i urządzenia pomocnicze dla żeglugi powietrznej mogą być zakładane tylko za zezwoleniem Ministra Komunikacji lub władz i urzędów przez niego upoważnionych...

Art. 34. Publiczne wzloty pokazowe statku powietrznego mogą być dokonywane za zezwoleniem właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej.

Art. 77. Do orzekania o czynach (wykroczeniach), przewidzianych w art. 70, powołane są powiatowe władze administracji ogólnej.

W rozporządzeniach wykonawczych, wydanych na zasadzie prawa lotniczego, zakres kompetencyj wojewodów i starostów został poważnie rozszerzony. I tak: według § 2 *rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn. 26 listopada 1928 r o publicznych wzlotach pokazowych statków powietrznych (Dz. U. z 1929 r., poz 8):*

Władza powiatowa administracji ogólnej przesyła niezwłocznie podanie do Ministerstwa Komunikacji, celem zaopinjowania, czy pod względem technicznym urządzenie lotów pokazowych jest możliwe. W razie przychylnej opinji Ministerstwa Komunikacji władza powiatowa administracji ogólnej udziela zezwolenia na urządzenie wzlotów pokazowych, o ile inne powody nie uzasadniają odmowy zezwolenia.

Władza powiatowa administracji ogólnej może zażądać od osób, urządzających wzloty pokazowe, złożenia kaucji na zabezpieczenie wynagrodzenia za szkody...

Według § 24 *rozporządzenia Ministra Komunikacji z dn 26 listopada 1928 r. o przepisach bezpieczeństwa ruchu statków powietrznych* (Dz. U. z 1929 r., poz. 10)

balonom na uwięzi, szybowcom lub sterowcom nie wolno bez specjalnego zazwolenia zawiadowcy portu lub organów służby bezpieczeństwa publicznego unosić się wpobliżu lotniska..

Wypada jeszcze przytoczyć *rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 15 lutego 1934 r. o podziale lotnisk na kategorje oraz o warunkach zakładania, urządzania i korzystania z lotnisk oraz urządzeń pomocniczych* (Dz. U. poz. 142), które w tej mierze głosi m. in.:

§ 11. Po otrzymaniu zgłoszenia, nadesłanego przez Ministerstwo Komunikacji, wojewódzka władza administracji ogólnej zarządza postępowanie wyjaśniające na miejscu w drodze rozprawy ustnej...

§ 31. W przypadkach, gdy na lotniskach... niema wyznaczonych zawiadowców portów lotniczych nadzór ogólny nad temi lotniskami, z wyjątkiem nadzoru technicznego, sprawują właściwe terytorjalnie władze administracji ogólnej.

§ 32. Osoby i instytucje, korzystające z państwowych lotnisk użytku publicznego, powinny się stosować do wszelkich... zarządzeń i poleceń zawiadowców portów lub innych organów władz państwowych, wykonywających zarząd i nadzór nad temi lotniskami.

§ 52. (2). Użytkowanie... terenów odbywać się

może jedynie za zgodą osób, mających prawo do dysponowania temi terenami oraz za zezwoleniem właściwych powiatowych władz administracji ogólnej.

§ 61. Decyzja Ministra Komunikacji, zatwierdzająca projekt (urządzenia pomocniczego) stanowi tytuł egzekucyjny i w razie potrzeby przymusowego wykonania projektu może być przedstawiona przez wnioskodawcę powiatowej władzy administracji ogólnej.

Jak widzimy, również sprawy lotnictwa cywilnego, o ile nie pozostały we właściwości władz centralnych, są załatwiane przez władze administracji ogólnej — oczywiście z ramienia Ministerstwa Komunikacji, czyli że należą do spraw bezpośrednio zespolonych we władzach administracji ogólnej.

Niektóre z tych przepisów pochodzą z okresu, kiedy resort komunikacji nie należał do zespolonych. W tym stanie prawnym klauzula wykonawcza poszczególnych norm rozstrzygała, z ramienia jakiego Ministra współdziałały tu władze administracji ogólnej. Był to z reguły oczywiście Minister Spraw Wewnętrznych (sprawy porządku i bezpieczeństwa publicznego). Niemniej przeto już wówczas współdziałanie władz administracji ogólnej z resortem komunikacji było dość ścisłe. Stan ten nabrał innego oblicza po zespoleniu tego resortu.

5) Natomiast nie wchodzą w skład administracji zespolonej sprawy związane z kolejnictwem, gdyż *ustawa z dn. 12 czerwca 1924 r. o zakresie działania Ministra Kolei Żelaznych i o organizacji urzędów kolejowych* (Dz. U. poz. 580) utworzyła w tym celu odrębne dyrekcje okręgowe kolei państwowych.

Mimo, że sprawy zarządu kolejami nie zostały zespolone, jednak ustawy szczególne przyznały władzom administracji ogólnej pewien udział w sprawowaniu wspomnianej administracji.

I tak *ustawa z dn. 17 marca 1932 r. o koncesjach na koleje znaczenia miejscowego i koleje miejskie* (Dz. U. poz. 391) zawiera w interesującej nas kwestji przepisy następujące:

Art. 5. Jeżeli Minister Komunikacji uzna projekt kolei za nadający się w zasadzie do wykonania, przesyła go właściwemu wojewodzie do komisyjnego zbadania przed nadaniem koncesji.

Wydziały powiatowe, zarządy gmin oraz interesowane osoby mają prawo przedstawić powiatowej władzy administracji ogólnej pisemne lub ustne wnioski co do zmiany kierunku linji i położenia stacyj; wydziały wojewódzkie przedstawiają swe wnioski bezpośrednio wojewodzie . . . . . Po upływie . . . . . terminu, powiatowa władza administracji ogólnej przesyła wojewodzie zgłoszone wnioski stron interesowanych ze swą opinją.

Następnie komisja, w której skład wchodzą przedstawiciel wojewody jako przewodniczący . . . . . wydaje opinję o projektowanej budowie kolei i przedstawionych wnioskach . . . . .

Art. 38. Pozwolenie na budowę kolei użytku prywatnego o silniku mechanicznym . . . . . wydaje . . . . . Ministerstwo Komunikacji lub przez nie upoważniona dyrekcja okręgowa kolei państwowych.

Art. 39. Przed wydaniem pozwolenia projekt kolei użytku prywatnego o silniku mechanicznym winien być zbadany przez właściwą wojewódzką władzę administracji ogólnej, która wydaje opinję o projekcie kolei w ogólności . . . . .

Art. 41 . . . . . Pozwolenie na wykonanie studjów technicznych . . . . wydaje powiatowa władza administracji ogólnej . . . . .

Art. 45. Pozwolenia na budowę kolei użytku prywatnego (mających się znajdować w całości w obrębie terenów przedsiębiorstw przemysłowych . . . . .) udzielają władze przemysłowe względnie administracji ogólnej . . . . .

A zatem, przepisy tej ustawy wybiegają znacznie poza ustanowienie obowiązku wzajemnego współdziałania dwóch odrębnych władz, gdyż uprawniają one władze administracji ogólnej do załatwiania pewnych spraw we własnym zakresie działania.

Natomiast *ustawa z dn. 13 marca 1934 r. o oddaleniu budowli, składów, zadrzewienia i robót ziemnych od linij kolejowych oraz o pasach ochronnych przeciwpożarowych i zasłonach odśnieżnych* (Dz. U. poz. 220) ogranicza się tylko do ustalenia obowiązku współdziałania władz administracji ogólnej z władzami kolejowemi. Głosi ona m. in.:

Art. 4. Właściwa władza może, w przypadkach wyjątkowych po uzgodnieniu warunków z zarządem kolei, udzielać pozwoleń na wznoszenie lub przebudowywanie budowli . . . . .

Art. 5 (3). Jeżeli na roboty . . . . . wymagane jest zezwolenie władz administracji ogólnej, ma ona przed wydaniem zezwolenia zasięgnąć opinji właściwego zarządu kolei.

(2). W przypadkach potrzeby usunięcia zadrzewienia (zakrzewienia), pogarszającego widzialność sygnałów i pociągów . . . . ., powiatowa władza administracji ogólnej na wniosek zarządu kolei . . . . . zarządzi usunięcie zadrzewienia . . . . .

Art. 9. W razie wykonywania budowli lub jakichkolwiek urządzeń i robót wzdłuż linij kolejowych wbrew przepisom . . . . . właściwa władza na wniosek zarządu kolei zarządzi na koszt winnego doprowadzenie otoczenia kolei do stanu zgodnego z . . . . przepisami.

Przytoczyć trzeba wreszcie postanowienia art. 3, ust. 3 *ustawy z dn. 13 marca 1934 r. o ochronie porządku na kolejach użytku publicznego* (Dz. U. poz. 285), które stwierdza, iż

w zakresie wykonywania doraźnego orzecznictwa karnego organa ochrony kolei podlegają powiatowym władzom administracji ogólnej.

Na podstawie podanych wyżej materjałów można bez żadnej wątpliwości stwierdzić, iż administracja spraw komunikacyjnych należy w przeważającej części do administracji bezpośrednio zespolonej we władzach administracji ogólnej.

Wyjątek stanowią jedynie sprawy, związane z kolejnictwem, które są załatwiane przez urzędy odrębne, mianowicie przez okręgowe dyrekcje kolei państwowych, choć — jak to widzieliśmy wyżej — i na tym odcinku, obok normalnego współdziałania, istnieje pewne częściowe zespolenie. W jednym przypadku mamy nawet jakgdyby poddanie organów kolejowych pod nadzór powiatowych władz administracji ogólnej, mianowicie w zakresie sprawowania przez organa ochrony kolei doraźnego orzecznictwa karnego.

Poza tem organa kolejowe należą oczywiście — w myśl tego co powiedziano na wstępie, do urzędów zespolonych pośrednio t. j. w rozumieniu art. 9 — 26 rozporządzenia Prezydenta z 19 stycznia 1928 r.

VIII. Resort Rolnictwa i Reform Rolnych a administracja ogólna.

I. Według art. 27 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. poz. 86):

do zakresu działania wojewody jako szefa administracji ogólnej należą wszystkie sprawy . . . . , 3) administracji rolnictwa, z wyjątkiem administracji lasów państwowych, państwowych zakładów chowu koni, szkolnictwa rolnego i leśnego, państwowych instytutów i zakładów badawczo-naukowych oraz innych spraw, które stosownie do obowiązujących przepisów wojewodzie nie podlegają.

Zaraz na wstępie trzeba zaznaczyć, iż od tego czasu w odniesieniu do resortu rolnictwa zaszły poważne zmiany.

Przedewszystkiem *ustawa z dnia 17 lutego 1932 r. w sprawie zmian w ustawie o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacji urzędów i komisyj ziemskich* (Dz. U. poz. 129) zainicjowała zespolenie urzędów ziemskich w wojewódzkich władzach administracji ogólnej.

Art. 1 pkt. 4 tej ustawy postanowił bowiem:

Na czele okręgowego urzędu ziemskiego stoi wojewoda. Wojewoda w zakresie spraw należących do właściwości okręgowego urzędu ziemskiego, jest: a) odpowiedzialnym wykonawcą zleceń Ministra Reform Rolnych, b) służbowym zwierzchnikiem okręgowego urzędu ziemskiego oraz urzędów i organów jemu podległych . . . . .

W ten sposób wojewoda stał się organem Ministra Reform Rolnych a zakres administracji ogólnej (art. 27 rozporz. z 19 stycznia 1928) powiększył się o jeden nowy resort.

Dzieło, podjęte przez ustawę z dnia 17 lutego 1932 r., zostało następnie sfinalizowane przez *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1933 r. o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej i organizacji komisyj ziemskich* (Dz. U. poz. 635). Fakt zupełnego zespolenia stwierdza zaraz na wstępie art. 1 dekretu, głosząc:

Sprawę administracji reform rolnych włącza się do zakresu działania wojewodów i starostów stosownie do postanowień rozporządzenia niniejszego.

Nastąpiło tu zatem całkowite zespolenie nietylko na stopniu wojewódzkim ale i powiatowym. Odrębny resort Reform Rolnych już w tym czasie nie istniał, gdyż *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych* (Dz. U. poz. 480) połączyło oddzielną uprzednio administrację reform rolnych z administracją rolnictwa, tworząc jeden wspólny resort rolnictwa i reform rolnych. Przy tej okazji jednak ten nowy wspólny resort doznał pewnego uszczuplenia przez to, że sprawy szkolnictwa rolnego i leśnego przekazane zostały do zakresu działania Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a sprawy Państwowego Instytutu Meteorologicznego — do zakresu działania Ministra Komunikacji (art. 3). Ponieważ, jak poprzednio wspomniano, szkolnictwo rolne i leśne nie podlegało wojewodom, przeto powyższe wyłączenie tych spraw z resortu Rolnictwa nie zmieniło kompetencyj wojewodów.

Wreszcie, *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. w sprawie zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych* (Dz. U. poz. 479) przekazało w art. 4 do zakresu działania Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych sprawy:

a) obwałowania, regulacji, kanalizacji i utrzymania rzek, zabudowania potoków górskich, oraz budowy i utrzymania kanałów i zbiorników wodnych, — jeżeli nie mają na celu żeglugi i spławu; b) popierania publicznych przedsiębiorstw melioracyjnych; c) wszelkie sprawy, należące dotychczas do zakresu działania Ministra Robót

Publicznych w myśl ustawy wodnej z dnia 19 września 1922 r. . . . . .

Jak widzimy, administracja rolnictwa doznała znacznego rozszerzenia, natomiast nie rozszerzył się tem samem zespolony zakres działania wojewodów i starostów w tych sprawach, gdyż należały one do tych władz poprzednio jako część składowa resortu Robót Publicznych.

O ile chodzi o przepisy szczególne, któreby nas tu mogły interesować, to wystarczy przytoczyć kilka z nich, przyczem należy przy każdej normie zwrócić uwagę na to, czy:

a) czy pochodzi ona z okresu przed połączeniem resortów Rolnictwa i Reform Rolnych;

b) w razie twierdzącym, czy dotyczy kompetencji Ministra Rolnictwa—czy Reform Rolnych;

c) w tym ostatnim wypadku zaś — w jakim charakterze występowały wówczas władze administracji ogólnej w odniesieniu do resortu Reform Rolnych, który wówczas nie należał jeszcze do zespolonych.

1. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 grudnia 1928 r. o zakresie działania władz administracji ogólnej w dziedzinie zarządu rolnych majątków państwowych lub pod zarządem państwowym pozostających* (Dz. U. poz. 900) postanowiło w § 1:

W dziedzinie zarządu rolnych majątków państwowych lub pod zarządem państwowych pozostających, objętej tą częścią administracji rolnictwa, która — stosownie do punktu 3 art. 27 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej — należy do zakresu działania wojewodów, wojewódzkie władze administracji ogólnej wykonywają wszystkie czynności bezpośredniego zarządzania powyższemi majątkami.

Rzecz prosta, wojewodowie działali w tym przypadku z ramienia bezpośrednio zespolonego resortu rolnictwa; w tym stanie wprowadziło znaczne zmiany zarządzenie Ministra Rolnictwa z 25 lipca 1931 (Nr. 2446), którem Ministerstwo to przekazało sprawy majątków państwowych właściwym terytorjalnie Dyrekcjom Lasów Państwowych przy równoczesnem zwinięciu referatów (oddziałów) majątków państwowych we władzach administracji ogólnej. Powyższe zarządzenie oparło Ministerstwo Rolnictwa na przepisie art. 11 rozporządzenia Prezydenta z 25 lipca 1931 (Dz. U. poz. 336) o zagospodarowaniu lasów państwowych, w myśl którego organom administracji lasów państwowych (niezespolonym z administracją ogólną) mogą być przeznaczane majątki państwowe gospodarczo lub administracyjnie związane z lasami państwowemi.

Wskutek powyższego zarządzenia zakres działania wojewodów w sprawach majątków państwowych doznał ograniczenia.

2. *Ustawa z dnia 12 marca 1932 r. o ułatwieniu spłaty uciążliwych zobowiązań, obciążających gospodarstwa rolne* (Dz. U. poz. 221), upoważniając do przeprowadzenia parcelacji na oddłużenie, uczyniła wszczęcie akcji w tym kierunku zależnem od zaświadczenia, stwierdzającego potrzebę i celowość zamierzonej parcelacji (art. 1). Według art. 2:

Zaświadczenie wydawać będą właściwi wojewodowie, decydując według swobodnego uznania na podstawie opinij specjalnych komisyj z udziałem czynnika obywatelskiego i prezesa okręgowego urzędu ziemskiego; skład osobowy tych komisyj, ich organizację, zasady i tryb urzędowania ustali rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Ministra Reform Rolnych.

Wspomniane rozporządzenie wykonawcze wydane zostało dnia 6 czerwca 1932 r. (Dz. U. poz. 472). Głosi ono:

§ 1. Opinje co do potrzeby i celowości zamierzonej parcelacji wydawać będzie w każdym województwie komisja specjalna nosząca nazwę: „Wojewódzki Komitet do spraw finansowo rolnych".

W skład Komitetu wchodzą: a) wojewoda ..... jako przewodniczący ..... d) prezes okręgowego urzędu ziemskiego, e) przedstawiciel wojewódzkiego wydziału rolnictwa . . . . .

§ 3. Organem wykonawczym Komitetu jest biuro Komitetu. Na jego czele stoi sekretarz powołany przez wojewodę.

Na tle wyżej przytoczonych przepisów stwierdzić należy: 1) że wojewoda działa w tych sprawach niewątpliwie z ramienia resortu rolnictwa — chociażby z tej przyczyny, iż Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych poruczone zostało określenie organizacji i trybu postępowania powołanych komisyj, 2) że swobodny zakres działania wojewody z powodu konieczności zasięgania opinji komisji — został w pewnej mierze ścieśniony.

3. W odniesieniu do interesującego nas zagadnienia wypada przytoczyć *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o izbach rolniczych*, którego jednolity tekst został podany w załączniku do obwieszczenia z dnia 22 listopada 1932 r. (Dz. U. z 1933 r. poz. 16). Odnośne przepisy, w ważniejszych wyjątkach, przedstawiają się następująco:

Art. 1. W celu zorganizowania zawodu rolniczego oraz współdziałania z administracją publiczną w dziedzinie rolnictwa będą tworzone izby rolnicze . . . . .

Art. 5. Izba rolnicza jest jednostką samorządu gospodarczego i osobą publiczno-prawną . . . .

Art. 15. Władze państwowe oraz władze samorządowe udzielać będą izbom rolniczym potrzebnej pomocy i poparcia przy wykonywaniu ich zadań.

Art. 26. Wybory radców . . . . . zarządza w o j e w o d a.

O wynikach wyborów . . . . . w o j e w o d a powiadomi izbę rolniczą . . . . .

Art. 28. N a d z ó r nad przygotowaniem i przeprowadzeniem wyborów w okręgach wyborczych s p r a w u j e w o j e w o d a . . . . .

O unieważnieniu wyborów postanawia wojewoda . . . . .

Decyzja wojewody jest ostateczna.

Art. 52. Zwierzchni nadzór nad działalnością izb rolniczych sprawuje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych.

O r g a n e m b e z p o ś r e d n i e g o n a d z o r u n a d d z i a ł a l n o ś c i ą i z b r o l n i c z y c h j e s t w o j e w o d a.

Art. 53. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych oraz wojewoda winni być zawiadamiani w odpowiednim czasie o terminach i porządku obrad posiedzeń rady i zarządu izby; mogą oni uczestniczyć w tych posiedzeniach osobiście, bądź przez swoich przedstawicieli z prawem zabierania głosu poza koleją mówców i uzupełniania porządku obrad.

Art. 54. . . . . . W o j e w o d a ma prawo w s t r z y m a ć w y k o n a n i e . . . . . u c h w a ł i z a r z ą d z e ń (izby) w celu przedstawienia sprawy Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych do decyzji.

Art. 56. Uprawnienia zawarte w art. . . . . Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może przelać na wojewodów.

Przytoczyliśmy przepisy dekretu o izbach rolniczych w dość licznych wyjątkach, albowiem ilustrują one dobitnie niektóre ważne momenty omawianego zagadnienia.

Wskazują one przedewszystkiem na to, iż pewne funkcje z zakresu administracji rolnictwa są względnie mają być sprawowane nie przez władze administracji ogólnej, lecz przez powołane w tym celu izby rolnicze, czyli że zostało zainicjowane pewne **o d c i ą ż e n i e w ł a d z a d m i n i s t r a c j i o g ó l n e j n a r z e c z c z y n n i k a s a m o r z ą d u g o s p o d a r c z e g o.**

Przytem **w o j e w o d o m** została zagwarantowana możność wywierania pewnego wpływu na wspomniane izby, a zarazem obowiązek i **p r a w o s p r a w o w a n i a b e z p o ś r e d n i e g o n a d z o r u n a d i z b a m i r o l n i c z e m i** — i to aż do prawa wstrzymywania uchwał włącznie.

Wypada wreszcie zauważyć, iż ze względu na klauzulę wykonawczą dekretu o izbach rolniczych oraz ze względu na wyraźne brzmienie art. 52 ustęp drugi, wojewodowie działają w tych sprawach bezwątpienia z ramienia resortu rolnictwa i reform rolnych.

4. *Ustawa z dnia 13 marca 1934 r. o nadzorze nad hodowlą koni* (Dz. U. poz. 284) zawiera m. in. postanowienia następujące:

Art. 1 (ust. 2). Księgi ogierów i klaczy zarodowych prowadzone będą przez i z b y r o l n i c z e, księgi zaś stadne koni przez izby rolnicze lub upoważnione przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych o r g a n i z a c j e h o d o w l a n e.

Art. 4. Do orzekania o uznaniu ogierów za odpowiednie do hodowli i wydawania właścicielom ogierów wybranych bezpłatnych świadectw uznania powołuje się k o m i s j e k w a l i f i k a c y j n e przy i z b a c h r o l n i c z y c h.

Art. 10. Orzecznictwo w sprawach o czyny karalne, przewidziane w ustawie niniejszej, należy do powiatowej władzy administracji ogólnej.

Wydane na zasadzie tej ustawy rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 2 lipca 1935 r. (Dz. U. poz. 339) głosi:

§ 8. W skład k o m i s j i k w a l i f i k a c y j n e j wchodzą: jako przewodniczący — kierownik właściwego państwowego stada ogierów, jako członkowie — wyznaczony przez izbę rolniczą pracownik . . . . . i p o w i a t o w y l e k a r z w e t e r y n a r y j n y.

Przewodniczącego komisji kwalifikacyjnej zastępuje . . . . ., powiatowego zaś lekarza weterynaryjnego — inny lekarz weterynaryjny, wyznaczony przez s t a r o s t ę.

§ 9 (ust. 2). Okręgi przeglądowe, miejsca oraz terminy przeglądów ustala i z b a r o l n i c z a w p o r o z u m i e n i u z właściwym w o j e w o d ą . . . . .

Konstatujemy tutaj, o czem wspominaliśmy poprzednio, przekazanie czynnikowi samorządu gospodarczego pewnych funkcyj administracyjnych, sprawowanych przy współudziale względnie pod kontrolą władz administracji ogólnej. Ponadto mamy tu wypadek współdziałania władz administracji ogólnej z organami „państwowych zakładów chowu koni", które art. 27 rozporządzenia z 19 stycznia 1928 wyłączył z pod zespolenia.

5. *Ustawa z dnia 28 marca 1933 r. o urzędach rozjemczych do spraw majątkowych posiadaczy gospodarstw wiejskich* w brzmieniu jednolitego tekstu z dnia 6 grudnia 1934 r. (Dz. U. poz. 974) postanawia m. in.:

Art. 2. Urzędy rozjemcze działają: a) przy urzędach wojewódzkich . . . . ., b) przy powiatowych związkach komunalnych . . . . .

Art. 4. Przewodniczącego wojewódzkiego urzędu rozjemczego . . . . . mianuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z . . . . . Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

Pozostałych członków tego urzędu (ławników) mianuje i odwołuje prezes sądu apelacyjnego w porozumieniu z wojewodą. . . . .

Art. 19. Wszystkie władze i urzędy powinny udzielać urzędowi rozjemczemu pomocy prawnych. . . . .

Art. 29. Prawomocne orzeczenie urzędu rozjemczego ma moc prawną na równi z wyrokiem sądowym i stanowi tytuł egzekucyjny.

Art. 33. Nadzór nad działalnością urzędów rozjemczych sprawuje Minister Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Minister Sprawiedliwości. Ministrowie ci określą w drodze rozporządzenia sposób wykonywania nadzoru.

Wspomniane rozporządzenie wykonawcze wydane zostało dnia 10 stycznia 1935 r. (Dz. U. poz. 21), głosi ono:

§ 1. Ministrowie: Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Sprawiedliwości wykonywać będą n a d z ó r nad działalnością urzędów rozjemczych do spraw majątko-

wych posiadaczy gospodarstw wiejskich przez Centralne Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych.

§ 2. Centralne Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych wykonywa czynności nadzoru przez swoich urzędników. Nadzór nad działalnością powiatowych urzędów rozjemczych Centralne Biuro może ponadto wykonywać za pośrednictwem właściwych wojewódzkich biur do spraw finansowo-rolnych.

Przedewszystkiem wypada zauważyć, iż urzędy rozjemcze spełniają funkcje podobne do czynności sądów powszechnych; ich orzeczenia mają moc wyroków sądowych. Jakkolwiek działają one przy władzach administracji ogólnej, to jednak ani organizacyjnie ani personalnie nie zostały tym władzom podporządkowane.

Pewien pomost został dopiero rzucony przez rozporządzenie wykonawcze, które zleciło nadzór nad urzędami rozjemczemi biurom do spraw finansowo-rolnych (o których niżej). Dopiero za pośrednictwem tych biur ustanowiona została — niewielka wprawdzie — łączność pomiędzy urzędami rozjemczemi, a władzami administracji ogólnej.

Oczywiście taki stan rzeczy, o ile chodzi o interesujące nas tu zagadnienie, nasuwa trudności co do zaszeregowania tego zjawiska. Mamy tu niewątpliwie stan przewidziany w ostatniej części zdania pkt. 3 art. 27 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r., to zn., że chodzi tu o sprawy „które stosownie do obowiązujących przepisów wojewodzie nie podlegają". Wyrażając się pozytywnie, stwierdzić należy, iż urzędy rozjemcze są instytucją odrębną i niezespoloną z władzami administracji ogólnej i że są one czemś pośredniem pomiędzy sądownictwem a administracją.

Określenie ustawy, iż urzędy te „działają przy urzędach wojewódzkich" w tem oświetleniu należy rozumieć na razie jako nałożenie na Wojewodę obowiązku dostarczenia tym urzędom pomieszczenia i niezbędnej pomocy kancelaryjnej.

Przewidziane w art. 4 współdziałanie Wojewody z Prezesem Apelacji w zakresie ustalania składu członków tych urzędów uzasadnione jest rolą Wojewody jako generalnego reprezentanta Ministra Rolnictwa w województwie.

6. Wydane na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych *rozporządzenie Ministrów: Rolnictwa i Reform Rolnych, Skarbu, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych z dnia 22 marca 1935 r. o organizacji Centralnego Biura i wojewódzkich biur do spraw finansowo-rolnych* (Dz. U. poz. 133) zarządziło m. in. co następuje:

§ 1. Centralne Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych podlega Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych . . . . .

§ 4. Wojewódzkie biura do spraw finansowo-rolnych podlegają Centralnemu Biuru oraz w zakresie określonym w szczególnych przepisach — wojewodom.

§ 5. . . . . . Kierownika wojewódzkiego biura powołuje i zwalnia Minister Rolnictwa i Reform Rolnych . . . . .

Pozostałych pracowników wojewódzkiego biura powołuje i zwalnia właściwy wojewoda w porozumieniu z Centralnem Biurem do Spraw Finansowo-Rolnych.

Szczegółowy sposób działania wojewódzkich biur do spraw finansowo-rolnych ustala regulamin, wydany przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. Wewnętrzny tryb urzędowania wojewódzkich biur finansowo-rolnych ustala Centralne Biuro do Spraw Finansowo-Rolnych.

Jak widzimy, biura do spraw finansowo-rolnych są już, w przeciwieństwie do omówionych poprzednio urzędów rozjemczych, instytucjami czysto administracyjnemi. Posiadają one wprawdzie pewien byt samoistny, lecz są— przynajmniej w części — powiązane bądź z władzą centralną, bądź z urzędami wojewódzkiemi. W tym ostatnim przypadku mamy do czynienia z pewną specjalną formą organizacyjną nie mieszczącą się w rozporządzeniu z 19 stycznia 1928.

7. *Ustawa z dnia 26 marca 1935 r. o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne* (Dz. U. poz. 204) zawiera w art. 2 następujące postanowienia:

Obowiązkiem świadczeń w naturze można obciążyć tylko w celu:

1) budowy i utrzymania dróg samorządowych;

2) wykonania meljoracyj wodnych, uzasadnionych interesem publicznym, oraz utrzymania istniejących urządzeń meljoracyjnych o takim samym charakterze;

3) znoszenie budynków gminnych i gromadzkich;

4) zagospodarowania i zalesienia nieużytków gminnych i gromadzkich.

Stwierdzenie, że wykonanie robót . . . . uzasadnione jest interesem publicznym, należy do wojewody, który orzeka po uprzedniem zasięgnięciu opinji właściwej izby rolniczej.

Wykonanie ustawy zostało poruczone „Ministrowi Spraw Wewnętrznych oraz innym właściwym Ministrom". W związku z tą klauzulą wykonawczą wyłania się pytanie, z czyjego ramienia działają tu wojewodowie, czy występują oni wyłącznie jako organa administracji spraw wewnętrznych, czy też ewentualnie jako organa innego resortu zespolonego.

Zważywszy, że klauzula wykonawcza zawiera zwrot „oraz innym właściwym Ministrom", tudzież, że cel powodujący nałożenie obowiązku świadczeń w naturze może przedmiotowo wchodzić w zakres działania resortu innego, niż resortu spraw wewnętrznych, — stwierdzić trzeba,

iż wojewodowie działają tu z ramienia tego resortu, który przedmiotowo odpowiada celowi powodującemu obowiązek świadczeń, że zatem np. w przypadkach świadczeń na rzecz meljoracyj wojewoda działa jako organ Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych.

Widzimy poza tem, że wojewoda w każdym przypadku winien orzekać dopiero po zasięgnięciu opinji izby rolniczej, czyli że swobodny zakres działania wojewody został tu nieco ograniczony.

8. Ciekawy podział kompetencyj został ustalony przez *rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 25 lipca 1935 r. o należnościach za rozparcelowane grunty państwowe* (Dz. U. poz. 372), które w § 12 przepisało:

Wymierzanie opłat za użytkowanie (działek) należy do starosty.

O zmianie okresów umorzenia oraz o udzielaniu ulg . . . . . decyduje Państwowy Bank Rolny.

O udzielaniu ulg . . . . . decyduje Państwowy Bank Rolny w porozumieniu ze starostą.

A zatem, sprawy z tego rozporządzenia wynikające są załatwiane bądź przez starostę, bądź samodzielnie przez Państwowy Bank Rolny, bądź wreszcie przez Państwowy Bank Rolny a więc instytucję centralną i oczywiście niezespoloną — w porozumieniu ze starostą.

9. *Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 r. o organizacji administracji lasów państwowych* w brzmieniu takiegoż rozporządzenia z dn. 3 grudnia 1930 r. (Dz. U. poz. 661) głosi:

§ 1. Sprawy gospodarki w lasach państwowych, będących pod zarządem Ministra Rolnictwa, wydziela się w odrębną gałąź administracji państwowej pod nazwą administracji lasów państwowych.

§ 2. Organami, przez które Minister Rolnictwa sprawuje administrację lasów państwowych, są: 1) Dyrekcja Naczelna Lasów Państwowych, 2) dyrekcje lasów państwowych, 3) nadleśnictwa, tudzież jednostki organizacyjne szczególne, tworzone na podstawie rozporządzenia niniejszego.

Widzimy więc, że administracja lasów państwowych została zupełnie i wyraźnie wyodrębniona od reszty administracji, a w szczególności od administracji ogólnej.

O ile chodzi o sprawy lasowe, trzeba wspomnieć jeszcze o *rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 kwietnia 1927 r. o ochronie lasów, niestanowiących własności Państwa* w brzmieniu jednolitego tekstu z dnia 15 listopada 1932 r. (Dz. U. poz. 932); stwierdza ono w art. 29:

Władzami właściwemi w rozumieniu niniejszego rozporządzenia są starostowie i wojewodowie.

Wymienione władze wykonywają ochronę lasów przy pomocy technicznego personelu leśnego.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych może powołać do współdziałania z wymienionemi władzami personel administracji lasów państwowych oraz izby rolnicze.

Sprawy więc administracji lasów niepaństwowych należą do zakresu działania władz administracji ogólnej, które działają w tych sprawach z ramienia resortu rolnictwa i reform rolnych.

Wypada poza tem zauważyć, iż wspomniany dekret przewidział możność współdziałania z odrębną administracją lasów państwowych, oraz z czynnikiem samorządu gospodarczego.

W związku z powyższem wypada jeszcze przytoczyć *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o rzeczowych świadczeniach wojennych* (Dz. U. poz. 859), które zawiera tego rodzaju przepisy:

Art. 25 (ust. 3). Pobranie świadczeń w drodze repartycji w zakresie drewna użytkowego . . . . . przygotowują na podstawie planu repartycji, wydanego przez Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, organa administracji lasów państwowych na swym obszarze działania. Przygotowane przez organa administracji lasów państwowych plany repartycji są podstawą do zarządzenia repartycji przez władze administracji ogólnej.

Art. 82. Przewodniczącym wojewódzkiej komisji cennikowej jest wojewoda . . . . .

W skład kompletu wojewódzkiej komisji cennikowej wchodzą . . . . . przedstawiciele administracji lasów państwowych . . . . .

Mamy tu zatem przypadki współdziałania administracji lasów państwowych z administracją ogólną.

Podobny przypadek współdziałania obu administracyj przewiduje *ustawa z dnia 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. poz. 274), postanawiając w art. 5:

Do wydawania zarządzeń, określających przedmioty i treść ochrony, powołany jest właściwy ze względu na położenie przedmiotu wojewoda, w stosunku zaś do przedmiotów na obszarach, pozostających pod zarządem administracji lasów państwowych,— wojewoda w porozumieniu z organem administracji lasów państwowych.

Obok normalnego współdziałania, w ramach takich, o których mówiliśmy wyżej, mamy tu jeszcze przypadek pewnej — acz nieznacznej— ingerencji wojewody w dziedzinę lasów państwowych.

W świetle przytoczonych materjałów w zakresie stosunku resortu rolnictwa i reform rolnych do administracji ogólnej należy stwierdzić, iż stan prawny, wytworzony tak na zasadzie przepisów ogólnych omówionych na wstępie, jak i przepisów szczególnych, wydanych na przestrzeni lat 1928 — 1935 r., znacznie odbiega od ramowych postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r.

o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej.

Zasadnicze zmiany, jakie zaszły w odniesieniu do wspomnianego dekretu wywołane zostały przedewszystkiem przez fakty następujące:

1) zespolenie urzędów ziemskich we władzach administracji ogólnej,

2) połączenie resortów rolnictwa i reform rolnych w jeden wspólny resort,

3) powołanie czynnika samorządu gospodarczego w postaci izb rolniczych,

4) wyłączenie szkolnictwa rolnego i leśnego z pod administracji rolnictwa i przekazanie do resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Jedynie w stosunku do niezespolonej administracji lasów państwowych stan prawny nie uległ poważniejszym zmianom.

IX. Resort Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego a administracja ogólna.

Co się tyczy resortu wyznań religijnych i oświecenia publicznego, to według art. 27 dekretu z dn. 19 stycznia 1928 r.:

do zakresu działania wojewody, jako szefa administracji ogólnej, należą wszystkie sprawy ... administracji spraw wyznaniowych oraz spraw sztuki i kultury (ochrona zabytków i t. d.).

A więc administracja tego resortu jest częściowo zespolona we władzach administracji ogólnej.

Ustawodawstwo późniejsze nie wprowadziło do tego stanu rzeczy żadnych istotnych zmian, a jedynie rozszerzyło nieco zakres wspomnianego zespolenia.

Mianowicie *ustawa z dn. 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. poz. 274) głosi w interesującej nas kwestji co następuje:

Art. 5 § 1. Do wydawania zarządzeń, określających ... przedmioty i treść ochrony, powołany jest ze względu na położenie przedmiotu wojewoda ...

§ 2. Przed wydaniem zarządzenia wojewoda ... zasięga opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Art. 10 § 1. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może wydawać rozporządzenia, a wojewoda zarządzenia, mające na celu bliższe oznaczenie lub przeprowadzenie ochrony przyrody ... na obszarze parku narodowego.

Art. 11. § 1. W przypadkach, gdy zachodzi obawa, by cele prawa niniejszego nie zostały udaremnione, wojewoda może ..... wydać ..... zakazy..... jako zarządzenia tymczasowe. W przypadkach nagłych zarządzenie tymczasowe może wydać powiatowa władza administracji ogólnej.

Art. 12 § 1. Kierownictwo i zwierzchni nadzór nad wykonywaniem ochrony przyrody należy do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 2. Organami fachowemi władz administracji ogólnej są konserwatorowie przyrody ....

§ 3. Konserwatorowie należą do składu osobowego urzędu wojewódzkiego.

Jak widzimy, zespolony zakres działania władz administracji ogólnej został przez tę ustawę rozszerzony o jeden nowy dział administracji publicznej.

Administracja spraw szkolnych natomiast sprawowana jest w terenie nadal przez odrębne władze szkolne, mianowicie przez kuratorja okręgów szkolnych oraz inspektoraty szkolne. Kontakt tych władz z rządowemi władzami administracji ogólnej — w świetle obowiązujących przepisów — jest stosunkowo nieznaczny i ogranicza się prawie wyłącznie do odbywania wspólnych zebrań perjodycznych (patrz art. 13 i 23 rozp. o organizacji władz w związku z nowelą z dnia 21 lutego 1930 (Dz. U. poz. 124).

Z nielicznych przypadków współdziałania, określonych przez ustawy szczególne, można przytoczyć *ustawę z dn. 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych* (Dz. U. poz. 162), która postanawia, iż

pozwoleń na zbiórki na cele oświatowe udzielają władze administracji ogólnej po porozumieniu z właściwą władzą szkolną II instancji;

oraz *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. o Liceum Krzemienieckiem* (Dz. U poz. 357), które w art. 9 powołało wojewodę wołyńskiego na członka Kuratorjum Liceum Krzemienieckiego.

Poza nawiasem niniejszych rozważań pozostaje naturalnie szeroki zakres zainteresowań wojewodów i starostów sprawami szkolnemi z tytułu przewodnictwa w samorządzie terytorjalnym względnie nadzoru nad tym samorządem.

X. Resort Poczt i Telegrafów a administracja ogólna[1].

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej, resort poczt i tele-

[1]) W poszczególnych działach niniejszej pracy zbiorowej został omówiony stosunek wszystkich resortów do administracji ogólnej. Pominięty został resort spraw wewnętrznych; nie wymaga on jednakże bliższego

grafów nie należy do resortów bezpośrednio zespolonych. Administracja tego resortu jest wykonywana w terenie przez dyrekcje poczt i telegrafów oraz przez urzędy i agencje pocztowe.

Ustawodawstwo późniejsze nie wprowadziło do tego stanu rzeczy żadnych istotnych zmian, ustaliło tylko przypadki współdziałania władz administracji ogólnej z organami administracji pocztowej, przyczem obowiązek współdziałania na niektórych odcinkach został ustanowiony w rozmiarach dość znacznych.

I tak *ustawa z dnia 3 czerwca 1924 r. o poczcie, telegrafie i telefonie* w brzmieniu jednolitego tekstu z dn. 4 sierpnia 1933 r. (Dz. U. poz. 481) zawiera w tej materji przepisy następujące:

Art. 8 (5). Minister Poczt i Telegrafów ma prawo kontroli za pośrednictwem swych organów oraz władz administracji ogólnej, czy są dotrzymywane warunki, pod któremi udzielono osobom prywatnym koncesyj lub zezwoleń.

Art. 13 . . . W zakresie . . . obowiązków przedsiębiorstwa (wytwarzające sprzęt radjotechniczny . . .) podlegają kontroli właściwej dyrekcji poczt i telegrafów łącznie z właściwą powiatową władzą administracji ogólnej.

Art. 14 . . . W razie niedojścia do skutku dobrowolnej umowy z prywatnymi właścicielami nieruchomości, przysługuje zarządowi poczt i telegrafów prawo przymusu w drodze administracyjnej . . .

Art. 21. Należności z tytułu niezapłaconych opłat, dopłat lub wydatków pocztowych, telegraficznych i telefonicznych, jak również opłat od koncesyj i zezwoleń . . . podlegają ściągnięciu w trybie administracyjnym.

A zatem, ustanowione przez tę ustawę współdziałanie władz administracji ogólnej z organami administracji pocztowej jest dość ściste, przyczem nawet w sprawach radjotechnicznych przybiera charakter współwładztwa. Wypada poza tem zauważyć, iż wszystkie przestępstwa przeciwko przepisom tej ustawy ścigane są w drodze administracyjnej, czyli że orzecznictwo karne jest sprawowane przez starostwa.

Inne akty prawne natomiast ograniczyły się do określenia przypadków zwykłego współdziałania pomiędzy wspomnianemi władzami.

Tak np. *rozporządzenie Ministra Komunikacji z dn. 6 lipca 1932 r. w sprawie wykonania ustawy o zarobkowym przewozie osób i towarów pojazdami mechanicznemi* (Dz. U. poz. 821) zastrzegło w § 9, iż:

wojewódzka władza administracji ogólnej udziela koncesji w porozumieniu z właściwą władzą ... pocztową....

a *rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dn. 9 listopada 1933 r. o dozorze granicznym nad artykułami żywności i przedmiotami użytku, wwożonemi z terenu W. M Gdańska* (Dz. U. poz. 717) przepisało w § 2, iż

punkty oraz dnie i godziny, w których będzie wykonywany dozór graniczny nad artykułami żywności i przedmiotami użytku, wwożonemi z terenu W. M, Gdańska, wyznaczy wojewódzka władza administracji ogólnej, przyczem w stosunku do ruchu pocztowego, kolejowego, lotniczego i wodnego — w porozumieniu z właściwemi władzami.

---

oświetlenia z punktu widzenia interesującego nas tu zagadnienia, gdyż sprawy tego resortu są w zupełności zespolone we władzach administracji ogólnej.

Orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Cechy zniesławienia „uprawnionego" w obronie swoich praw (art. 255 k. k.).

1. Działanie, przewidziane w przepisie karnym może nie stanowić przestępstwa, jeżeli było działaniem uprawnionem, np. w obronie swego prawa.

2. W obronie swego prawa mogą być złożone oświadczenia naruszające cześć innej osoby, które stracą cechę bezprawności, jeżeli: 1) przedmiotowo zdolne są służyć tej obronie oraz 2) podmiotowo są podyktowane wolą sprawcy wystąpienia jedynie i wyłącznie w obronie swego prawa.

3. Świadomość nieprawdziwości zarzutu zniesławiającego usuwa prawność działania.

4. Zarzut zniesławiający nie może przekraczać granic rzeczywistej potrzeby obrony swoich praw.

5. Formalne działanie w akcji obronnej nie jest wystarczające w razie, gdy zamiar zniesławienia istnieje w całości zarzutu lub nawet w jego fragmentach, uwidoczniając się bądź w formie oświadczenia, bądź w jego treści, o ile jest oparta na faktach świadomie zmyślonych lub wykracza poza ramy konieczności wskazanej celem obrony danego prawa (28 X 35 Nr. I K. 685/35.

Art. 262 § 3 k. k. w przeciwstawieniu do art. 56 pr. o wykroczeniach jako niedotyczącego przywłaszczenia znalezionego mienia.

1. Rozważenie przepisów § 3 i 4 art. 262 k. k. w zestawieniu ich z przepisem art. 56 pr. o wykr. prowadzi do wniosku, że § 3 art. 262 k. k. dotyczy wszystkich przypadków przywłaszczenia znalezionego mienia bez względu na wysokość jego wartości, którą jednak winien posiadać (p. art. 272 k. k.).

Surowość sankcyj art. 262 k. k. łagodzi § 4 o nadzwyczajnem łagodzeniu kary lub uwolnieniu od niej. Analog. jak przepis art. 257 k. k.

2. Sankcja art. 56 prawa o wykr. do-

tyczy przypadków nie przywłaszczania znalezionego mienia, lecz niedostosowania się przy znalezieniu mienia wartości ponad 10 zł. i t. p. do wymogów tego przepisu (zawiadomienie władzy, poszukiwanie i t. p.), którego celem jest zapobieganie przywłaszczeniu znalezionych rzeczy.

3. W razie ustalenia zamiaru przywłaszczenia przy istnieniu znamion art. 56 pr. o wykr. czyn może być zakwalifikowany z art. 262 § 3 k. k. niezależnie od wartości rzeczy. W wypadku, gdy zamiaru przywłaszczenia brak, a mienie znalezione nie posiada wartości 10 zł., czyn z punktu widzenia prawa karnego staje się obojętny (14 VI 35 Nr. 2 K. 657/35).

Znaczenie niepowetowalności szkody przy oszustwie (art. 264 k. k. w zw. z art. 61 k. k.).

Do istoty oszustwa z art. 264 k. k. nie należy niepowetowalność szkody (irreparabilitas), przeto okoliczność, że pokrzywdzony z mocy prawa cywilnego powszechnego lub specjalnego ma regres do innych osób i że może go dochodzić w drodze procesu cywilnego, nie zwalnia sprawcy od karalności oszustwa (6 V 35 Nr. 3 K. 270/35).

Usiłowanie karalnego polowania (art. 270 k. k. w zw. z art. 2 prawa łowieckiego Dz. U. poz. 934/27).

Jak wynika ze szczegółowego określenia pojęcia polowania, przytoczonego w tekście art. 2 prawa łowieckiego (Dz. U. poz. 934/27), chodzenie ze strzelbą po cudzem terytorjum nie jest jeszcze czynem występnym dokonanym, przewidzianym w art. 270 k. k., będzie jednak usiłowaniem bezprawnego polowania na cudzym gruncie (bezprawne chodzenie po cudzym terenie łowieckim z nabitą strzelbą w celu polowania). Ponieważ w myśl ust. 2 art. 2 cyt. prawa łowieckiego polowanie odbywa się wyłącznie na gruncie nieogrodzonym — czynności wchodzące w pojęcie polowania (ust. 1 art. 2 cyt. rozp.) w razie ich bezprawności podpadną pod przestępstwo kradzieży, o ile dokonywane będą na gruncie ogrodzonym (8 X 34 N. 2K. 942/34).

Pobudki działania w przeciwstawieniu do znamion przestępstwa (art. 9 ustawy z dn. 23 III 33 o biurach pisania podań i t. p., Dz. Ust. poz. 269, w związku z art. 54 k. k.).

Pobudki przestępnego działania nie należą do ustawowych znamion występków z art. 262 k. k. i z art. 9 ustawy z d. 23 marca 33 r. (o biurach pisania podań oraz o zakazie udzielania porad prawnych i prowadzenia cudzych spraw, Dz. Ust. poz. 269). Jedne i te same pobudki mogą stanowić impuls do popełnienia różnorodnych przestępstw i naodwrót: jedno i to samo przestępstwo może być popełnione przez osoby, kierujące się różnemi pobudkami.

Pobudki przestępnego działania, jako rzucające światło na charakter i mentalność sprawcy przestępstwa, odgrywają rolę przy wymiarze kary (art. 54 k. k.), a stosownie do art. 60 § 1 k. k., również przy ustaleniu recydywy (26 VIII 35 Nr. 3 K. 865/35). *St. Czerwiński.*

Orzecznictwo Najw. Trybunału Administracyjnego.

Postępowanie władzy II instancji w razie uznania zebranego przez I instancję materjału dowodowego za niedostateczny dla rozstrzygnięcia odwołania.

Uznanie przez władzę odwoławczą zebranego przez I instancję administracyjną materjału dowodowego za niedostateczny dla rozstrzygnięcia przez nią odwołania nie może być podstawą do uchylenia orzeczenia władzy administracyjnej I instancji.

Na skutek skargi gminy miasta Zdołbunowa na orzeczenie Wołyńskiego Urzędu Wojewódzkiego z 31 maja 1932 r., dotyczące ponoszenia kosztów utrzymania dzieci Olgi M., N. T. A. uchylił zaskarżone orzeczenie z powodu wadliwego postępowania.

Motywy: Na wniosek Magistratu m. Zdołbunowa z 7 stycznia 1932 r. Wydział Powiatowy Sejmiku Zdołbunowskiego uchwałą z 1 marca 1932 r. orzekł obowiązek gminy Zdołbickiej ponoszenia kosztów opieki nad umieszczonemi przez Magistrat m. Zdołbunowa 31 stycznia 1930 r. w schronisku sejmikowem sierotami Jerzym i Andrzejem M. W uzasadnieniu swej uchwały Wydział Powiatowy podał, że matka wspomnianych sierot Olga M. przed śmiercią nie nabyła prawa do trwałej opieki ze strony gminy m. Zdołbunowa, a pochodziła i zamieszkiwała przedtem w gminie Zdołbickiej.

Z przeprowadzonych dochodzeń celem ustalenia gminy, zobowiązanej do opieki trwałej, wynika, że wymienione sieroty zostały umieszczone w oznaczonem schronisku jeszcze za życia ich matki, która wówczas przebywała w Zdołbunowie, że po umieszczeniu dzieci w schronisku Olga M. wyjechała ze Zdołbunowa i zmieniała często miejsce swego pobytu, przyczem przebywała również i na terenie gminy Zdołbickiej, skąd też została zawieziona do szpitala w Ostrogu, gdzie następnie zmarła.

Na skutek wniesionego od powyższej uchwały przez urząd gminy Zdołbickiej odwołania, w którem podniesiono, że Olga M. od 13 lat życia zamieszkiwała stale w Zdołbunowie, przez co w myśl art. 9 p. b) i art. 8 p. d) ustawy o opiece społecznej z 16 sierpnia 1923 Dz. Ust. poz. 726 straciła prawo do opieki trwałej w gminie Zdołbickiej, a nabyła je wraz ze swojemi nieślubnemi dziećmi w gminie Zdołbunowo, Wołyński Urząd Wojewódzki wydał 31 maja 1932 r. na zasadzie art. 74 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem z 22 marca 1928, Dz. Ust. poz. 341, tymczasowe orzeczenie, którem uchylił zaskarżoną uchwałę Wydziału Powiatowego w Zdołbunowie z powodu nieustalenia czasu zamieszkiwania Olgi M. na terenie gminy Zdołbickiej, polecając Wydziałowi Powiatowemu uzupełnienie przeprowadzonych dochodzeń w oznaczo-

nym kierunku i uznał, że do czasu ustalenia gminy, zobowiązanej do sprawowania opieki trwałej nad wyżej wymienionemi sierotami, opiekę nad niemi powinna wykonywać gmina m. Zdołbunowa, jako gmina ich pobytu przed umieszczeniem ich w schronisku.

Na to orzeczenie Magistrat m. Zdołbunowa wniósł skargę do N. T. A., który rozważył, co następuje:

Skarżący zarzuca, że Wołyński Urząd Wojewódzki nie powinien był wydawać w danym wypadku orzeczenia tymczasowego, gdyż nie mógł orzekać tymczasowo o prawach i obowiązkach gmin zainteresowanych, lecz powinien był wydać orzeczenie stanowcze i ostateczne, a jeżeli uważał, że zebrany materjał nie wyjaśnia dostatecznie sprawy, to powinien był go uzupełnić przed wydaniem zaskarżonego orzeczenia.

Zarzut ten jest uzasadniony. O ile skarżący ma na myśli niewłaściwe zastosowanie art. 74 powołanego rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, to należy zaznaczyć, że powołany przepis, jako wyjątkowy, nie ulega rozszerzającej wykładni, a z postanowienia ust. 1 tego artykułu wynika, że wydanie decyzji tymczasowej jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdy zachodzi konieczność rozstrzygnięcia pytania wstępnego, podlegającego kompetencji innych władz administracyjnych lub sądu. Za taką okoliczność wszakże nie może być w żadnym razie uznana niedostateczność materjału dowodowego, zebranego przez I instancję administracyjną, ponieważ w tym wypadku władza odwoławcza w myśl art. 92 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem może zarządzić uzupełnienie postępowania wyjaśniającego, które przytem może przeprowadzić bądź sama, bądź przez władzę niższej instancji. Wobec tego uznanie przez władzę odwoławczą zebranego przez I instancję administracyjną materjału dowodowego za niedostateczny dla rozstrzygnięcia sprawy nie może być podstawą do wydania tymczasowego orzeczenia na zasadzie art. 74 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem (Dz. Ust. poz. 341/1928) a zatem art. 74 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem został nietrafnie powołany w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, jako jego podstawa prawna.

O ile skarżący zarzuca, że władza pozwana, wobec niezałatwienia przez nią w myśl art. 92 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem sprawy, będącej przedmiotem danego postępowania, nie miała prawa uchylać orzeczenia I instancji, to zaznaczyć należy, że według art. 92 powołanego rozporządzenia władza odwoławcza upoważniona jest do potrzebnego jej uzupełnienia postępowania wyjaśniającego bądź sama, bądź za pośrednictwem władzy niższej instancji, a z tego wynika, że do czasu zebrania odpowiedniego materjału dowodowego nie może uchylać orzeczenia niższej instancji, którego zasadność może być oceniona dopiero na podstawie wyników zarządzonego dochodzenia.

Skoro więc w danym wypadku władza pozwana uchyliła orzeczenie I instancji administracyjnej, nie posiadając jeszcze wyników zarządzonego dochodzenia, to tem samem uchylenie to należy uznać za pozbawione podstawy tak faktycznej, jak i prawnej.

Dopatrując się w powyższem postępowaniu obrazy powołanych wyżej przepisów postępowania administracyjnego ze szkodą dla skarżącego, N. T. A. na zasadzie art. 84 p. 3 prawa o N. T. A z 27 października 1932 Dz. Ust poz. 806 uchylił zaskarżone orzeczenie z powodu wadliwego postępowania.

(Wyrok z 15 II 1935 r. I. rej. 6989/32).

W. Borkowski,
sędzia N. T. A.

K R O N I K A.

ADMINISTRACJA.

W sprawie zmniejszenia nadmiaru korespondencji we władzach administracji ogólnej. We wszystkich urzędach jako stałe zjawisko występuje nadmierna ilość załatwień tymczasowych, polegających na zbieraniu przedwstępnych informacyj, opinij, żądaniu dodatkowych wyjaśnień i t. p. Większość t. zw. załatwień tymczasowych, które ze szkodą dla urzędowania i dla interesów stron przeciągają załatwianie spraw i powodują zbędną pisaninę — wynika z tego, że urzędnicy refererujący, zamiast dążyć odrazu do ostatecznego załatwienia sprawy, idą po linji najmniejszego oporu, t. j. po linji zarządzeń przedstanowczych i tymczasowych. Mnstwo Spr. Wewn. w okólniku Nr. 82 z 9 XII 1935 r. podkreśla, iż takie załatwienia tymczasowe, mające na celu pozbycie się sprawy i zepchnięcie jej na inną władzę (najczęściej na organa podwładne) lub zpowrotem na strony, jest jednem z najcięższych naruszeń obowiązków służbowych.

Pozostaje to nietylko w sprzeczności z postanowieniami rozp. Prezydenta R. P. z 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem i postanowieniami rozp. o organizacji starostw i o organizacji urzędów wojewódzkich, lecz także podkopuje zaufanie obywateli do sprawności administracji i do sumienności i obywatelskiego traktowania spraw przez urzędników — a ponadto staje się prawdziwą klęską dla samych urzędów, ponieważ sprawy załatwiane tymczasowo wracają po pewnym czasie zpowrotem, po-

mnażając i bez tego olbrzymi obieg papierów i obciążając niepotrzebnie podwładne organa dodatkowemi czynnościami.

Wobec tego Mnstwo wkłada na wszystkich podwładnych urzędników, zajmujących stanowiska samoistne i kierownicze, wyraźny obowiązek zwrócenia szczególnej uwagi na omawiane zjawisko, w razie skonstatowania wypadków powierzchownego i niedbałego załatwiania spraw, w szczególności przez stosowanie zbędnych załatwień „tymczasowych"—Mnstwo będzie niezależne od ukarania odnośnych referentów, traktować ich przełożonych jako współwinnych.

Wykonanie budżetu w roku 1936/7. W związku ze sprawą odpowiedzialności za wykonywanie budżetu na r. 1936/37 Ministerstwo Spraw Wewn. okólnikiem Nr. 85 z 20 XII 1935 r. zarządziło, aby wojewodowie (komisarz rządu) zlecili czuwanie nad prawidłowością dokonywanych wydatków w ramach rozporządzalnych kredytów — kierownikowi oddziału budżetowo-gospodarczego.

Urzędnik ten będzie osobiście odpowiedzialny za:

1) pokrywanie wydatków z właściwych otwartych na dany cel kredytów lub z właściwych sum niebudżetowych;

2) zgodność wykonywanych dyspozycyj z przepisami rachunkowo-kasowemi;

3) celowość i konieczność wydatków, dokonywanych przez niego w granicach upoważnienia udzielonego mu przez wojewodę (komisarza rządu).

W razie otrzymania dyspozycji, sprzecznej z zasadami omawianego okólnika, kierownik oddziału budżetowo-gospodarczego winien wstrzymać jej wykonanie i przedstawić sprawę do rozstrzygnięcia wojewodzie (komisarzowi rządu). Sprawy takie winny być wpisywane przez kierownika oddziału budżetowo-gospodarczego do specjalnego zeszytu celem umożliwienia organom inspekcji zbadania słuszności uwag kierownika.

Ponadto kierownik oddziału budżetowo-gospodarczego jest wojewódzkim referentem oszczędnościowym i z tego tytułu powinien współdziałać we wszystkich poczynaniach w zakresie zagadnień organizacyjno-oszczędnościowych.

W sprawie amnestji. W sprawie tej okólnikiem Nr. 86 z 21.XII.1935 r. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych wyjaśniło, że amnestja dotyczy również wykroczeń, należących do właściwości władz administracyjnych, dokonanych przed dniem 11 listopada 1935 r.

Wykroczenia te puszcza się w niepamięć i przebacza, a kary w całości lub w części niewykonane — darowuje.

Amnestja ma zastosowanie choćby karę za takie wykroczenie wymierzono po dniu 10 listopada 1935 r.

Wyjęte są z pod amnestji wykroczenia, przewidziane w art. 48 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27.X.1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 807—Prawo o broni, amunicji i materjałach wybuchowych), w art. 58 i 59 prawa o wykroczeniach.

Amnestję stosuje władza, przed którą toczy się postępowanie, albo władza zarządzająca wykonanie orzeczenia (nakazu), jeżeli nie zastosowała jej już przy wydaniu orzeczenia (nakazu).

Odnośne więc władze winny zatem niezwłocznie przejrzeć wykazy spraw karnych administracyjnych.

Jeżeli w sprawach tych nastąpiło już żądanie przekazania sprawy do sądu — sprawy podlegającej amnestji nie należy kierować do sądu.

O ile chodzi o sprawy, w których zapadły już prawomocne orzeczenia (nakazy) władz administracyjnych i w których wykonanie kar zostało już zarządzone lub rozpoczęte, to odnośne władze administracyjne winny zarządzić wstrzymanie wykonania kary, a przy karach już rozpoczętych zarządzić niezwłoczne zwolnienie skazanego względnie wstrzymać ściąganie grzywien, poczem sprawę złożyć do akt.

Co do osób skazanych przez władze administracyjne i odbywających karę aresztu w więzieniach — odnośne zarządzenie zostanie wydane przez prokuratorów.

W sprawie zbierania informacyj o opinji i karalności przez władze administracji ogólnej. Ponieważ władze administracji ogólnej polecają jednostkom policyjnym ustalanie opinji o różnych osobach, nie podając równocześnie wskazówek, jakie szczegóły z zakresu opinji potrzebne są odnośnym władzom, przeto Ministerstwo Spr. Wewn. pismem okólnem z 31 XII 1935 Nr. AP. 150/367 zarządziło, aby odnośne władze administracji ogólnej zaznaczały w omawianych poleceniach, jakie szczegóły z zakresu opinji są im niezbędne w danej sprawie.

Poza tem stwierdzono, że władze administracji ogólnej polecają jednostkom policyjnym dostarczanie informacyj o poprzedniej karalności danej osoby.

Ponieważ jednostki policyjne nie posiadają wyczerpujących wiadomości o skazaniach osób zamieszkałych w ich rejonach służbowych, zwracają się przeto do Ministerstwa Sprawiedliwości i otrzymaną tą drogą wiadomość z rejestru skazanych przesyłają odnośnym władzom administracji ogólnej.

Zważywszy, że przytoczony tryb postępowania powoduje podwójną korespondencję, jak również opóźnia ostateczne załatwienie sprawy, Ministerstwo poleciło, aby władze administracji ogólnej zwracały się o informacje w sprawie poprzedniej karalności bezpośrednio do Ministerstwa Sprawiedliwości.

Niedoręczone odznaki i legitymacje Krzyża Walecznych. Ministerstwo Spraw Wojskowych (Biuro Personalne) posiada znaczną liczbę odznak Krzyża Walecznych wraz z legitymacjami, niedoręczonych odznaczonym z powodu ich zwoi-

nienia z czynnej służby wojskowej. Ponieważ przynależność odznaczonych do poszczególnych P. K. U, jako też ich miejsce zamieszkania nie są znane Ministerstwu Spraw Wojskowych (część jest poległych lub zmarłych), przeto celem umożliwienia zainteresowanym podjęcia odznaczeń Ministerstwo Spraw Wojskowych wydało drukiem „Listę odznaczonych Krzyżem Walecznych o nieznanych adresach".

Lista ta stosownie do zarządzenia Min. Spr. Wewn. z 31 XII b. r. Nr. Pers. 801/49 zostanie przez Ministerstwo Spraw Wojskowych rozesłana za pośrednictwem starostów do wszystkich zarządów gmin wiejskich i miejskich celem przeprowadzenia postępowania, wskazanego w instrukcji, ogłoszonej razem z „Listą" i zamieszczonej na wstępie broszury.

Ujawnianie i wyznaczanie cen artykułów powszechnego użytku. Ujawnianie cen i cenników przedmiotów powszechnego użytku może w całej akcji obniżenia cen odegrać doniosłą rolę. Dlatego na obowiązek ten Ministerstwo Spr. Wewn. w okólniku Nr. 81 z 10 XII 35 r. zwraca władzom podległym szczególniejszą uwagę. Kwestję ujawniania cen przedmiotów powszechnego użytku wyczerpująco omawia okólnik Nr. 68 z 19 maja 1932 r. (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 8 poz. 103).

Przystępując zkolei do omówienia kwestji regulowania cen przedmiotów powszechnego użytku, Ministerstwo podkreśla, że t. zw. wyznaczanie cen przez władze administracji ogólnej może mieć miejsce tylko w granicach rozporządzenia ministra spraw wewnętrznych z dnia 29 października 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 81 poz. 607), zmienionego rozporządzeniem z dnia 20 września 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 82 poz. 722), a którego moc obowiązującą przedłużono rozporządzeniem z dnia 17 grudnia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 110 poz. 980).

Wyznaczanie cen z urzędu na podstawie cytowanych rozporządzeń względnie rozporządzeń wojewodów winno mieć miejsce tylko w tych wypadkach, gdy ustalenie cen w drodze porozumienia się z przedstawicielami zainteresowanych gałęzi przemysłu i handlu okaże się niemożliwe.

Ustalenie ceny w drodze bezpośredniego porozumienia powinno być podane do publicznej wiadomości. W wypadku niedojścia do porozumienia względnie nieprzestrzegania cen w drodze porozumienia ustalonych mają być wyznaczone ceny z urzędu po uprzedniem zasięgnięciu opinji Komisji do wyznaczania cen.

Celem umożliwienia władzom podległym istotnego wpływania na poziom cen tych artykułów, Ministerstwo upoważnia te władze do wyznaczania cen na mąkę, pieczywo, mięso, słoninę, smalec, wyroby masarskie oraz węgiel i naftę, przyczem zaznacza ze specjalnym naciskiem poważne znaczenie obniżenia cen artykułów przemysłowych nietylko dla ludności miejskiej, ale też dla ludności wiejskiej. Winni przekroczenia cen na artykuły powyżej wymienione—będą pociągani do odpowiedzialności karno-admin., a nie jak dotychczas karno-sądowej.

Komorne w domach, podlegających ustawie o ochronie lokatorów. W związku ze sprawą obniżenia komornego w domach podlegających ustawie o ochronie lokatorów — Mnstwo Spr. Wewn. pismem okólnem z 30 XII 1935 r. wyjaśniło, że dekret o obniżeniu komornego wprowadza 15 to względnie 10% obniżkę podstawowego komornego.

Podstawowem komornem w rozumieniu ustawy o ochronie lokatorów jest komorne, płacone w czerwcu 1914 r. W przypadku dobrowolnego obniżenia komornego przez właściciela nieruchomości przed wejściem w życie wspomnianego dekretu obniżkę należy odliczać nie od faktycznie płaconego komornego, a od komornego podstawowego.

Stylizacja pism. Mnstwo Spr. Wewn. okólnikiem Nr. 88 z 21 XII 1935 r. wprowadziło zmianę do obowiązującego Regulaminu Ministerstwa w tym kierunku, że pisma, które podpisuje osobiście minister lub zastępujący ministra podsekretarz stanu, stylizuje się w pierwszej osobie i wysyła pod nagłówkiem: „Minister Spraw Wewnętrznych".

Wszystkie inne pisma urzędowe stylizuje się w trzeciej osobie („Ministerstwo zarządza, orzeka" i t. p.) i wysyła pod nagłówkiem: „Ministerstwo Spraw Wewnętrznych".

W korespondencji wewnętrznej w obrębie Ministerstwa można używać stylizacji w pierwszej osobie, o ile dane pismo nie zawiera orzeczenia lub zarządzenia, wydanego przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych na podstawie obowiązujących przepisów pod adresem poszczególnego urzędnika, gdyż w takich przypadkach znajduje zastosowanie wspomniana wyżej zasada o stylizowaniu w trzeciej osobie.

SAMORZĄD.

Współdziałanie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ze Związkiem Rewizyjnym Samorządu Terytorjalnego. Pan minister spraw wewnętrznych okólnikiem Nr. 83 z dn. 9 XII r. ub. (SS 79/1/2) wydał podległym sobie komórkom organizacyjnym w Ministerstwie i dyrektorom Głównego Urzędu Statyst. następujące zarządzenie:

„Powołany rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 X 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 847) Związek Rewizyjny Samorządu Terytorjalnego rozpoczął swą działalność z dniem wejścia w życie statutu (Dz. U. R. P. Nr. 34 ex 1935 r. poz. 244). Siedzibę urzędową Związek Rewizyjny ma w Warszawie przy ul. Moniuszki Nr. 1a.

W wykonywaniu swoich zadań Związek przez swego Prezesa w myśl § 49 statutu komunikuje się bezpośrednio zarówno z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, jak i ze wszystkiemi władzami rządowemi i samorządowemi.

Stosownie do przepisów § 50 statutu polecam okazywać Zarządowi Związku potrzebną pomoc i przesyłać mu odpisy zarządzeń ogólnych, nieogłaszanych w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, a dotyczących choćby tylko pośrednio samorządu terytorjalnego.

Odnosi się to również do tych zarządzeń Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które mają choćby analogiczne zastosowanie do Związku Rewizyjnego, jako instytucji publiczno-prawnej, bądź do Prezesa Związku, jako urzędnika państwowego podległego nadzorowi Ministerstwa.

Ponadto polecam Biuru Inspekcji przesyłać Związkowi Rewizyjnemu wyciągi ze sprawozdań (protokółów) lustracyjnych, dotyczących spraw samorządowych, z wyjątkiem tych części sprawozdań, których przedmiotem będą momenty polityczne i personalno-represyjne. To samo czynić będzie Departament Samorządu w miarę wykonywania inspekcji bezpośredniej w myśl § 96 Regulaminu Ministerstwa, w brzmieniu okólnika Nr. 24 z dnia 24 IV 1935 r. (Dz. Urz. Min. Spraw Wewn. Nr. 14 poz. 73).

Zarządzenie powyższe dotyczy również wydawanych przez Ministerstwo (właściwe Departamenty i Biura) zarządzeń polustracyjnych w sprawach samorządowych, wynikłych na tle ministerjalnych inspekcyj bezpośrednio.

Odpisy sprawozdań i zarządzeń inspekcji wojewódzkiej będą przesyłane Związkowi Rewizyjnemu bezpośrednio przez Urzędy Wojewódzkie.

Ponadto w celu utrzymania pomiędzy Ministerstwem i Związkiem Rewizyjnym bliższego kontaktu w sprawach samorządowych należy umożliwić Prezesowi Związku bądź delegatom Związku udział w zjazdach, konferencjach, zwoływanych w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w sprawach samorządowych.

Wkońcu nadmieniam, że stosownie do § 51 statutu również Prezes Związku obowiązany jest przesyłać do wiadomości Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w odpisach wszelkie ogólne wskazówki i ogólne pisma o charakterze instrukcyjnym oraz co rok sprawozdanie roczne z działalności Związku.

Wspomniane pisma o charakterze normatywnym będą mogły być również przedrukowywane w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

W tych przypadkach, w których wydawany okólnik czy pismo okólne odnosić się będzie bezpośrednio do Związku Rewizyjnego względnie jego Prezesa, należy zgodnie z postanowieniem § 107 ust. 4 Regulaminu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wymienić w adresie zbiorowym obok szefów władz, również Prezesa Związku; w przypadkach innych, dotyczących tylko pośrednio (w drodze analogji) spraw Związku, należy podawać Prezesa Związku w rozdzielniku pism (§ 107 ust. 5 Regulaminu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych").

Odroczenie wyborów do rady miejskiej w Łodzi. Na posiedzeniu w dniu 19 grudnia 1935 r. Rada Ministrów uchwaliła zarządzenie w sprawie przedłużenia okresu niezarządzania wyborów do rady miejskiej w Łodzi o sześć miesięcy, t. j. do dnia 1-szego lipca 1936 r. Powodem powzięcia tej decyzji była potrzeba umożliwienia tymczasowemu zarządowi miasta Łodzi doprowadzenia do końca prac podjętych nad stabilizacją budżetu, reformą przedsiębiorstw miejskich, sanitarnym stanem miasta, jak również w dziedzinie opieki społecznej i oświaty.

O znaczkach pocztowych do urzędowych przesyłek listowych. Min. Spr. Wewn. pismem z dn. 27 XII 1935 r SS. 66/8-11 skierowanem do p. p. wojewodów i prezydenta m. st. Warszawy zakomunikowało, co następuje: wyjaśnienia, zawarte w piśmie okólnem z dnia 20 lipca 1935 r. Nr. SS 66 8/2 o znaczkach pocztowych do urzędowych przesyłek listowych (Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych Nr. 24 poz. 137), Min. Spraw Wewn. zmienia o tyle, iż związki samorządowe mogą wysyłać korespondencję bez naklejania znaczka (przerzucanie normalnej opłaty na adresata) jedynie wówczas, gdy adresat nie jest uprawniony do korzystania ze znaczków urzędowych. Przerzucanie więc normalnej opłaty pocztowej na te urzędy i instytucje, które same korzystają ze znaczków urzędowych, nie jest możliwe. Korespondencja związków samorządowych kierowana do wymienionych urzędów i instytucyj, jeżeli wykonywana jest w zakresie poruczonym, powinna być zaopatrywana w znaczki urzędowe, jeżeli zaś wykonywana jest we własnym zakresie działania — powinna być zaopatrywana w znaczki pocztowe normalne.

POLICJA.

Ściganie przestępstw przewidzianych w prawie o broni. Ministerstwo Sprawiedliwości pismem okólnem Nr. 1349 N. P./35 z dnia 22 X 1935 r. (Nr. N. P. 2470/35) zarządziło:

1) Prokuratorzy sądów apelacyjnych i okręgowych mają zwrócić szczególną uwagę na przestępstwa, przewidziane w prawie o broni, amunicji i materjałach wybuchowych (rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 27 X 1932 r. Dz. U. Nr. 94 poz. 807), zarówno należne do właściwości sądów okręgowych art. 47 prawa o broni, jak i podlegające rozpoznaniu sądów okręgowych w trybie art. 640 i nast. k. p. k. (art. 48 i 49 prawa o broni);

2) w ścisłem wykonaniu przepisu § 9 reg. prok. mają czuwać nad wyznaczaniem w tych sprawach bliskich terminów rozpraw sądowych, jako też porozumiewać się w tym względzie z prezesami sądów;

3) podlegli im prokuratorzy, popierający oskarżenie na rozprawie, w końcowym głosie mają wnosić o surowy wymiar kary, uzasadniając to tem, że przestępstwa powyższe są szczególnie niebezpieczne dla porządku prawnego oraz bezpieczeństwa wewnętrznego w Państwie. W razie wydania przez sąd wyroku zbyt łagodnego w sprawach o przestępstwa z art. 47 prawa o broni, mają zapowiadać apelację, o ile

zaś zaistnieją ustawowe podstawy we wszystkich sprawach o te przestępstwa, mają zapowiadać kasację;

4) w planie kolejności wykonania wyroków mają uwzględniać wyroki skazujące za przestępstwa w mowie będące narówni ze sprawami o przestępstwa przeciwko Państwu i jego organom.

Podając powyższe do wiadomości, p. komendant główny rozkazem Nr. 682 pkt I polecił, aby w toku normalnej służby policyjnej dążyć do ujawnienia nielegalnie posiadanej broni palnej, mając na względzie okoliczność, iż nielegalnie posiadana przez ludność broń palna jest objawem wysoce szkodliwym z punktu widzenia bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego i niewątpliwie przyczynia się znacznie do wzrostu przestępczości.

Wystąpienie wobec osób podejrzanych. Na podstawie meldunków o użyciu broni oraz sprawozdań oficerów inspekcyjnych K. G. p. komendant główny doszedł do wniosku, że instrukcja o użyciu broni ogłoszona w RKG. Nr. 450 nie jest dostatecznie opanowana i zrozumiana przez policjantów.

Mechaniczny sposób nauczania instrukcji nie daje żadnych korzyści, przeciwnie, nawet powoduje mnożące się ostatnio wypadki pozbawienia życia i kalectwa policjantów.

Świadczy to dobitnie, jak małą wagę przywiązują przełożeni do praktycznego zaprawiania podkomendnych do wystąpień wobec podejrzanych, ze strony zaś policjantów brak uświadomienia, że dokładne stosowanie się do instrukcji leży w interesie ich samych.

Każde wystąpienie policjanta oprócz odwagi powinna cechować przezorność i rozwaga połączona z ostrożnością. Niedocenianie niebezpieczeństwa, bezmyślna brawura są raczej wadą służbową, niż zaletą (RKG. Nr. 555).

Dla skutecznego przeciwdziałania temu stanowi p. komendant główny rozkazem Nr. 682 pkt. II polecił, aby wszyscy bezpośredni przełożeni przerabiali praktycznie, w czasie szkolenia podkomendnych, sposoby wystąpienia wobec osób podejrzanych oraz nakładanie kajdanek (RKG Nr. 452, p. IV). Ćwiczenia należy przerabiać w terenie z podziałem policjantów na patrol i markujących podejrzanych. Bezwzględnie należy unikać narzucania jakiegokolwiek szablonu.

Najważniejszemi elementami ćwiczeń są: 1) wykorzystanie nadarzających się osłon w terenie, 2) zdecydowane tempo całej akcji od chwili zatrzymania podejrzanych, do zakończenia rewizji względnie nałożenia kajdanek lub zwolnienia, 3) należyte i szybkie orjentowanie się w środkach i sposobach w przeprowadzaniu poszczególnych momentów akcji, w zależności od rodzaju terenu, pory dnia, ilości i jakości podejrzanych i t. d. Przerobione ćwiczenia mają być zapisywane w dzienniku szkolenia pod właściwą datą.

W czasie kontroli powinien wyższy przełożony sprawdzić zapisy w dzienniku szkolenia i zarządzić przerobienie odbytych ćwiczeń dla przekonania się, czy policjanci należycie opanowali sposoby wystąpienia wobec osób podejrzanych. Przy tej sposobności należy pouczać i wyjaśniać znaczenie instrukcji w zastosowaniu praktycznem.

Policjant należycie wyszkolony unika śmierci lub kalectwa; policjant kaleka, oprócz własnych cierpień, jest również ciężarem dla najbliższej rodziny. Dokładne zrozumienie przez policjantów własnych szkód, wypływających z braku znajomości instrukcji, przyczyni się do należytego stosowania tejże w razie potrzeby.

„Przegląd Policyjny". W styczniu 1936 r. ukaże się Nr. 1-y dwumiesięcznika p. t. „Przegląd Policyjny"; czasopismo redagowane z punktu widzenia naukowego, zbliżone do poziomu pism zagranicznych tego rodzaju. Czasopismo to zawierać będzie: artykuły naukowe, dyskusje, tłomaczenia z języków obcych, kronikę policyjną i t. d. W „Przeglądzie Policyjnym" zamieszczane będą również prace wybitnych uczonych polskich.

Pismo to przeznaczył p. komendant główny w pierwszym rzędzie dla oficerów i sądzi, że każdy oficer P. P. będzie uważał za swój obowiązek zaprenumerowanie tego pisma. Będą mogli korzystać z niego również i szeregowi, jeżeli się niem zainteresują, a poziom pisma będzie im odpowiadał.

Cena pojedyńczego numeru 2 zł. Prenumerata półroczna 5 zł., roczna 10 zł., którą wpłacać należy do Gazety Administracji i Policji Państwowej z przeznaczeniem na „Przegląd Policyjny".

Z województwa lwowskiego.

Pierwsze posiedzenie Lwowskiej Rady Wojewódzkiej. Rada Wojewódzka, w skład której wchodzą po jednym przedstawicielu delegaci rad powiatowych i miast wydzielonych, wobec faktu istnienia doniedawna na terenie województwa lwowskiego rad powiatowych z nominacji, nie mogła być dotychczas uruchomiona. Z chwilą przeprowadzenia reformy samorządowej na zasadach ustawy z 23 marca 1933 r. i dokonania wyboru rad powiatowych odpadła przeszkoda prawna do uruchomienia Rady Wojewódzkiej.

W dniu 19 grudnia ub. r., pod przewodnictwem p. wojewody Wł. Beliny Prażmowskiego i w obecności wicewojewody M. Sochańskiego odbyło się pierwsze posiedzenie Lwowskiej Rady Wojewódzkiej. Na posiedzenie to z ogólnej liczby 31 członków przybyło 28. Ponadto w posiedzeniu Rady w charakterze gości zaproszonych przez p. wojewodę względnie referentów poszczególnych spraw wzięli udział pp.: J. Greger, dyrektor Izby Skarbowej, inż. St. Łaguna,

dyrektor Kolei Państw., p. J. Gadomski, kurator Okręgu Szkolnego Lwowskiego, D. Moszoro, dyrektor Okr. Poczt i Telegrafów, inż. St. Zwoliński, okręgowy inspektor pracy, St. Tęczyński naczelnik Okr. Administracji Miar, senator Wł. Decykiewicz b. członek Wydziału Wojewódzkiego, oraz naczelnicy Wydziału lwowskiego Urzędu Wojewódzkiego R. Tejszerski, Z. Pawlikowski, M. Kwaśniewski, K. Sambor, dr. W. Majewski, J. Krzywoszyński, F. Szkodziński, J. Kasztelewicz i inż. B. Welczer.

W zagajeniu swem p. wojewoda w krótkich słowach scharakteryzował prawa i obowiązki Rady Wojewódzkiej i podkreślił duże znaczenie, jakie przywiązuje do prac organów kolegjalnych, jako łącznika pomiędzy administracją państwową a czynnikiem obywatelskim, koordynującego wspólny wysiłek w zakresie ustalenia planu i realizacji wszelkich poczynań gospodarczych i kulturalnych województwa. Kończąc swe przemówienie, p. wojewoda wyraził podziękowanie dotychczasowemu Wydziałowi Wojewódzkiemu za jego długoletnią, owocną pracę.

Po złożeniu przez członków Rady Wojewódzkiej przyrzeczenia i uchwalenia regulaminu obrad Rady, przystąpiono do wyboru nowego Wydziału Wojewódzkiego, w skład którego weszli jako członkowie p. p.: S. Dolański, dr. J Hupka i senator Wł. Decykiewicz, jako zastępcy zaś pp.: E. Horoch, J. Pieniążek i dr. J. Węglowski.

W wyniku przeprowadzonych wyborów delegatów do różnych instytucyj i organów większością głosów powołano: do Rady Związku Rewizyjnego Samorządu Terytorjalnego, jako członka p. dr. K. Paparę, jako zastępcę zaś p. J. Niemirskiego; do Rady Powsz. Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych p. S. Dolańskiego; do Państw. Rady Komunikacyjnej, jako członka p. K. Jabłonowskiego, jako zastępcę dr. J. Nowosieleckiego; do Państw. Rady Samorządowej jako członka p. Wł. Decykiewicza, zaś jako zastępcę dr. J. Hupkę; do Komisji Rozpoznawczej dr. St. Ostrowskiego.

Ponadto Rada Wojewódzka wybrała 3 członków i 3 zastępców do Wojewódzkiej Rady Wodnej, 10 członków Wojew. Komisji Opieki Społecznej, wreszcie 1 członka Wojew. Komisji dla spraw kolonij letnich.

Po przyjęciu sprawozdania wojewody o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej na obszarze województwa za rok 1934/35 oraz ważniejszych zamierzeniach na przyszłość, wywiązała się ożywiona dyskusja nad wnioskami zgłoszonemi przez poszczególnych członków Rady Wojewódzkiej. Specjalne zainteresowanie wzbudziły wnioski dotyczące szkolnictwa, szpitalnictwa, finansów komunalnych, pomocy dla samorządu z Funduszu Pracy oraz podziału administracyjnego powiatów na gminy.

W sprawach powyższych powzięto szereg uchwał i rezolucyj.

BIBLJOGRAFJA.

KSIĄŻKI.

Adelstein Jerzy nacz. wydz.: **Ustawa o ochronie przed pożarami i innemi klęskami z komentarzami.** Warszawa 1935.

Dincés Jan mgr.: **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 kwietnia 1935 r.** Wydanie trzecie rozszerzone. Warszawa 1935.

Fegler Jerzy dr. med.: **Oddychanie człowieka w masce przeciwgazowej.** Warszawa 1935.

Gottlieb Wojciech: **Ku gospodarstwu przyszłości.** Lwów 1935.

Grabski Władysław: **Idea Polski.** Wydanie drugie Warszawa 1935.

Hausner Roman, dyr. Gabinetu Ministra Spraw Wewnętrznych: **Skorowidz Ustawodawstwa Polskiego, część VI za czas od 1 stycznia 1933 do 1 stycznia 1935 r.** Warszawa 1935 r. Str. XXIV 330.

Skorowidz obejmuje przepisy ogłoszone nietylko w Dzienniku Ustaw R. P. lecz także i w Monitorze Polskim, Dzienniku Ustaw Śląskich, Dzienniku Urzędowym M. S. Wewn. oraz w Dziennikach Urzęd. Ministerstw: Komunikacji, Wyznań Rel. i Ośw. Publ., Poczt i Telegrafów, Pracy i Op. Społeczn., Roln. i Ref Roln., Skarbu, Sprawiedliwości, Spraw Zagranicznych, jako też przepisów nieogłoszonych niektórych działów.

Obecnie ogłoszona część szósta Skorowidza obejmuje przepisy wydane w latach 1933—1934. Łącznie z poprzednio wydanemi tomami Skorowidz Ustawodawstwa Polskiego obejmuje całość przepisów od 1918 r. do 1935 r.

Kasprzak S. dr.: **Stosunek Czech do Polski. (1914-1921).** Warszawa 1936.

Krasnowski Zbigniew: **Socjalizm, komunizm, anarchizm.** Warszawa 1936.

Kwiatkowski Eugenjusz inż. Minister Skarbu: **W walce z teraźniejszością o lepszą przyszłość gospodarczą.** Przemówienie na plenum Sejmu w dniu 5 grudnia 1935 r. Warszawa 1935.

Peretiatkowicz Antoni dr. prof.: **Państwo współczesne. Wiadomości ogólne. Ustrój polityczny Anglji - Francji - Stanów Zjednoczonych - Rosji Sowieckiej - Polski.** Wydanie siódme przejrzane i uzupełnione. Lwów 1935.

Pieczynis Jerzy: **Tabele składek i potrąceń od pracodawcy i pracownika.** Warszawa 1936.

Posselłówna Irena: **Konstytucja Polska z dnia 23 kwietnia 1935 roku** wraz z ustawą wyborczą do Sejmu, Senatu oraz ustawą o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej. Lwów 1935.

Reinhold Jakób dr.: **Ustawa o opłatach stemplowych.** Lwów 1935.

Samborski Erazm dr.: **Dlaczego świat głoduje.** (Studjum polityczno-gospodarcze). Warszawa 1936.

Sibery Tomasz inż.: **Zbiór przepisów o podatkach i monopolach**. Tom II. Monopole. Warszawa 1935.

Sławoj Składkowski: **Strzępy meldunków**. Warszawa 1936.

Szczurek Karol: **Wzory podań, skarg, pozwów, odwołań, wniosków, próśb, zażaleń, sprzeciwów i t. p. w sprawach sądowych, administracyjnych, podatkowych, wojskowych**, ubezp. społ., szkolnych i t. p. z uwzględnieniem obowiązującego ustawodawstwa. Cieszyn 1935 r.

Świętochowski Aleksander: **Genealogja teraźniejszości**. Warszawa 1936.

Tilgner Damazy Jerzy dr.: **Cechowanie środków spożywczych datą produkcji**. Warszawa 1936.

Wagemann Ernst prof. dr.: **Metody walki z kryzysem**. Warszawa 1935.

Zębalski Adam inżynier: **Osadnictwo robotnicze**.

Zdanowski Antoni: **Warunki mieszkaniowe robotników w okresie kryzysu i bezrobocia**. Warszawa 1936.

Bitwa Warszawska. Tom I. *Bitwa nad Bugiem 27.VII.—7.VIII.1920*. Część I. Warszawa 1935.

Obrona Lwowa. 1—22 listopada 1918. Relacje uczestników II. Lwów 1936.

Polityka Społeczna Państwa Polskiego 1918 — 1935. Nakładem Ministerstwa Opieki Społecznej. Warszawa 1935.

Paprocki St. J.: **Polen und das Minderheitenproblem**. Warszawa 1935.

CZASOPISMA.

Biuletyn Polsko-Ukraiński. Warszawa, tygodnik Nr. 48. *W. Bączkowski*: O właściwą opiekę. *M. Dańko*: Zadanie polityczne porozumienia ukraińsko-polskiego. Nr. 49. Proces warszawski a problemat młodzieżowy. Nr. 50. Niebezpieczeństwo największe z największych. *M. Dańko*: Różnice socjalne i walki narodowościowe w Z. S. S. R.

Czasopismo Kas Oszczędności. Poznań, miesięcznik Nr. 11. *Tadeusz Adamczewski*: Aktualne zagadnienia oszczędności ze specjalnem uwzględnieniem państw słowiańskich. *Dr. Z. Witkowski*: O kwalifikacjach dyrektorów zarządzających K. K. O.

Czasopismo Sędziowskie. Lwów, miesięcznik Nr. 8. *Władysław Czapiński*: Rozwój poglądów Józefa Piłsudskiego na prawo i ustawodawstwo. *Dr. Adolf Czerwiński*: Problem unifikacji osobowego prawa małżeńskiego w Polsce. *Stanisław Zubrzycki*: Postępowanie z nieletnimi.

Droga. Warszawa, miesięcznik Nr. 11. *Artur Śliwiński*: Moi kandydaci na premjera. *Mikołaj Łosskij*: Materjalizm dialektyczny w Z. S. S. R.

Ekonomista. Warszawa, kwartalnik. Tom III. *Dr. Aleksy Wakar*: Cena dumpingowa. *Ks. dr. Antoni Roszkowski*: Gospodarka planowa i jej rodzaje. *Mieczysław Fryde*: Z badań nad dziejami kredytu publicznego w średniowieczu.

Gazeta Sądowa Warszawska. Warszawa, tygodnik Nr. 48. *Dr. Stanisław Tylbor*: Stanowisko Polski w konferencji brukselskiej o prawie autorskiem w r. 1936.

Głos Sądownictwa. Warszawa, miesięcznik Nr. 12. *Jan Eugenjusz Grabowski*: W obronie śledztwa. *Tadeusz Kostecki*: Przestępstwa przeciwko zdrowiu jednostki w kodeksie karnym. *R. S.*: Sowiecka represja karna.

Gospodarka Narodowa. Warszawa, dwutygodnik Nr. 23. *Stefan Meyer*: Społeczeństwo w rozwoju. Nr. 24. *Józef Paniatowski*: Budżet, ceny i konjunktura. *Władysław Diamand*: Kryzys i polityka

Kronika Ruchu Rewolucyjnego w Polsce. Warszawa, kwartalnik Nr. 4. *Adam Puszkiewicz*: Z dziejów walki socjalistyczno-niepodległościowej w Grodnie.

Na Posterunku. Warszawa, tygodnik Nr. 50. *W. Majewski S. O.*: Ciężkie uszkodzenie ciała. *Wacław Henrych, komisarz P. P.*: Tempo decyduje. *w. i.*: Polacy na Śląsku pod zaborem czeskim. *Błaszkiewicz Franciszek*: Włamanie do więzienia.

Oszczędność. Warszawa, dwutygodnik Nr. 22. *J. Rożkowski*: Wyniki działalności K. K. O. województw centralnych i wschodnich za 3 kwartały r. b. *Fryderyk Bastiat*: Oszczędność w oświetleniu wielkich ekonomistów. *Fr. Świderski*: O zakładaniu szkolnych kas oszczędności.

Pion. Warszawa, tygodnik literacko społeczny Nr. 52. *Sławomir Czerwiński*: Z dziedziny organizacji oświaty w Polsce. *S. Wasylewski*: Nieznany portret i trzy wiersze Kasprowicza. *H. Elzenberg*: O Borowym. *J. Ujejski*: Conrad i Sztuka. *W. Rogowicz*: O dziedzictwo polskie w twórczości Conrada. *L. Fryde*: Realizm w twórczości Conrada. *M. Choromański*: Modlitwa. *W. Pietrzak*: Droga Zwycięska. *J. Ochota*: Zdobnictwo ludowe na Żmudzi. *J. Kott*: Tylko... *J. St. Bystroń*: Przekształcanie przeszłości. *A. Rudnicki*: Młokos. *T. Zelenay*: Wiersze. Z życia J. Piłsudskiego. *K. Irzykowski*: Niezrozumialstwo. *W. Borowy*: O postrzelanych płotach. *W. Czereśniewski*: Barwy jesienne. *K. W. Zawodziński*: Kto i gdzie zagroził nożem biografji? *J. E. Skiwski*: O sprawiedliwość dla grafomanji *W. Totarkiewicz*: „Zachęta". *H. Schrammówna*: Refleksje na temat kilimów. *M. J. Wielopolska*: Kwestja atrybutów. *W. Sebyła*: Człowiek. *A. Fiskor*: Zapomniany literat. *I. Wieniewski*: Szkoła stylu literackiego. List Konopnickiej. *W. Żukrowski*: Reportaż z Biskupina. *K. Zakrzewski*: U źródeł Wisły. *T. Łopalewski*: „Ondyna Druskienicka". *M. Czapska*: Dziejopis Naddźwinia. *J. Borowik*: Miasto za siedmiu górami. *J. Reychman*: „Matica Slovenska". *H. Przybyszewska*: Strindberg, Przybyszewski i Fryda Uhl. *W. Burkath*: Rozmowa z Sigridą Undset *M. Kasprowiczowa*: Komunizm Gide'a. *J. Wieleżyńska*: Giosue Carducci. *G. Carducci*: Wiersze. *W. Tyszkowa*: Romain Roland. *W. Wychowska de Andreis*: „Città Universitaria. *M. Piechal*: Inteligencja i Kultura. *M. Henzel*: List z Paryża. *Z. Wrzeszczówna*: Pług czy komin fabryczny? *M. Walicki*: Polska synteza sztuki średniowiecznej. Przegląd prasy. Kronika.

Polacy Zagranicą. Warszawa, miesięcznik Nr. 12. *Henryk Dobrowolski*: Rola „Macierzy Szkolnej" w odrodzeniu narodowem Śląska Cieszyńskiego.

Polityka Narodów. Warszawa, miesięcznik Tom VI zeszyt 5. *B. B.*: Sankcje gospodarcze wobec Włoch. *Ksawery Kordecki*: Cień Rosji nad Dunajem. *Jan Antoni Wilder*: Dyplomacja angielska wobec odebrania Polsce dostępu do morza. *Roman Battaglia*: Gospodarstwo światowe w III kwartale 1935 r. *Czesław Lubicz*: Sytuacja Wewnętrzna w Niemczech.

Polska Gospodarcza. Warszawa, tygodnik Nr. 48. *Wacław Gajewski*: Przystosowanie się gospodarki samorządowej do warunków konjunkturalnych.

Pracownik Samorządowy. Warszawa, dwutygodnik Nr. 22. *A. Pacholczyk*: Nie przeciągać struny. *Jan Derengowski*: Ankieta w sprawie zadłużenia pracowników samorządowych *R. W.*: Walka z kartelami. Gdzie leży przyczyna trudności finansowych Państwa i samorządu. Kongres pracowniczy. Nr. 23. O kartelach, samorządzie i świadczeniach publicznych. *Jan Derengowski*: Wydatki pracowników gminnych. *F. Jawicz*: Metody pracy inspektorów samorządu gm.

Przegląd Współczesny. Kraków, miesięcznik Nr. 164. *Tadeusz Szydłowski*: Rzym Mussoliniego. Nowy wygląd

wiecznego miasta. *Adam Krzyżanowski*: Zmierzch dolara w Polsce.

Rolnictwo. Warszawa, miesięcznik Tom IV zesz. 2. *Józef Poniatowski*. Wobec przeludnienia wsi. *Inż. Borys Kremer*: Na zwierzęcem targowisku w Ejszyszkach. *Dr. Stanisław Antoniewski*: Ceny a przychód gotówkowy w chłopskich gospodarstwach.

Samorząd. Warszawa, tygodnik Nr. 48. *W. D.*: Nieporozumienia na tle istoty i zadań samorządu terytorjalnego. *Dr. W. Łabęcki*: Jeszcze jeden fundusz. Kilka uwag o składkach ogniowych i o ulgach udzielonych przez Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych. Nr. 49. *Fr. Branny*: Rezultaty przejęcia egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe. *Stanisław Sakłak*: Polityka lokacyjna komunalnych kas oszczędności. *Stanisław Rudziński*: Podatek od lokali w gminach wiejskich o charakterze miejskim. *W. Janiszewski*: Odciążenie gmin wiejskich od wykonywania spraw z zakresu poruczonego i usprawnienia prac w zarządach gminnych. *S.*: W sprawie reformy gospodarki samorządowej. Nr. 50. *M. Jaroszyński*: Do społeczeństwa przez samorząd. *Jan Czadankiewicz*: Zagadnienie finansów samorządowych w świetle wydawnictw oficjalnych. *S. Stęplewski*: Liczba przedsiębiorstw powiatowych związków samorządowych. *Michał Czerniachowski*: Bibljoteki samorządowe w powiecie koneckim.

Samorząd Miejski. Warszawa, dwutygodnik Nr. 23. *Dr. Tadeusz Dalbor*: Walka z ruderami i przebudowa dzielnic zaniedbanych u nas i zagranicą. *Jan Czadankiewicz*: Przedsiębiorstwa miejskie w r. 1933/34. *Dr. J. B.*: Materjały archiwalne do dziejów miast b. Królestwa Polskiego (Kongresowego) w XIX wieku. Sprawy samorządowe w nowych dekretach.

Śląskie Wiadomości Statystyczne. Zeszyt 12 podaje ostatnie wiadomości liczbowe dotyczące stosunków zdrowotności, bezpieczeństwa publicznego, produkcji górniczo-hutniczej, komunikacji kolejowej, pracy, finansów Skarbu Śląskiego, akcji zatrudniania i pomocy dla bezrobotnych i ubezpieczeń społecznych w woj. śląskiem. Zeszyt zawiera także szczegółowe tablice, obrazujące rozwój szkolnictwa zawodowego dokształcającego w Województwie Śląskiem.

Współczesna Myśl Prawnicza. Warszawa, miesięcznik Nr. 3. *Czesław Rawski*: Niemieckie prawo o sterylizacji.

Wychodźca. Warszawa, tygodnik Nr. 22. Postulaty robotników polskich we Francji. Koloniści niemieccy w Paranie o emigracji. Brak stypendjów dla młodzieży polskiej w Ameryce. Polska partja polityczna w Paranie. Nr. 23. Osadnictwo wewnętrzne a emigracja osadnicza. Kongres Federacji Emigrantów Polskich we Francji.

Zrąb. Warszawa, kwartalnik Nr. 4. *Tadeusz Wałek-Czernecki*: Silne i słabe strony dyktatury i cezaryzmu. *Alfred Schorr*: Założenia Konstytucji kwietniowej.

Wiestnik Protiwwozdusznoj Oborony. Moskwa, miesięcznik Nr. 11. Położenie ob organizacji nasielenia w cełach zaszczity ot wozdusznogo napadienia na territorii R. S. F. S. R. *M. Władimirow*: Zaszczita nasielenia na nowom etapie razwitia. *Kubasow*: Nasz opyt. *J. Ordynskij*: Podgotowka cechowych etdielenij PWO. *W. Gorowoj-Szałtan i K. Kociubinskij*: Uprażnienie na zapominanie razlicznych zapachow. OW. *E. R.*: Nagladnyje posobia po PWO.

Revue politique et parlamentaire. Paris, miesięcznik Nr. 493. *Robert Redslob prof.*: La Lithuanie en face de l'Allemagne. *B. Mirkine-Guetzevitch*: Chronique constitutionnelle. Les travaux de l'Union Interparlementaire.

Annalen der Gemeindewirtschaft. Genewa Nr. 2/1934. *G. Lowell Field*: Organisationsformen öffentlicher Unternehmen in Italien.

Auslanddeutsche. Stuttgart, miesięcznik Nr. 12. *Kleo Pleyer*: Durchbruch des Volksgedankes in der Wissenschaft. *Siegfried Bergengruen*: Die Baltische Landeswehr. *Paul Breitenkamp*: Polnische Soziologie im Dienste der Volkswissenschaft. *Fritz Lechner*: Das neue Volksprogramm der Deutschen in Rumänien.

Baugilde. Berlin, dwutygodnik Nr. 28. *Prof. Walther Wickop*: Altes und neues niedersächsisches Bauernhaus.

Der Baumeister. München, miesięcznik Nr. 12. *Arch. A. Kicherer*: Einfamilienhaus dr. med. J. in Heidenheim.

Der Gemeindetag. Berlin, dwutygodnik Nr. 23. *J. Lennartz*: Die deutsche Gemeindepolizei. *Dr. Gerhard Leinveber*: Die Gewährung von I b Hypotheken bei Kleinwohnungsbauten durch die Sparkassen. *Dr. Duhmer*: Die Haftung der Gemeindebeamten und Angestellten nach § 92.

Gesundheits Ingenieur. München, tygodnik Nr. 50. *Ing. J. Brandt*: Die Wärmewirtschaft in Schweizer Haushaltungen. *Prof. Otto Geissler*: Vom Wasserverbrauch aus Gemeinschaftswerken.

Reichsverwaltungsblatt und Preussiches Verwaltungsblatt. Berlin, tygodnik Nr. 49. *Dr. Ule*: Der Kampf um den Führergrundsatz in der Sozialversicherung. Nr. 50. *Dr. Strickrodt*: Zur Amtshaftung zwischen Staat und Gemeinden. *Dr. Görg*: Die Einamtung kreisangehöriger Städte.

REDAKTOR: FRANCISZEK KAUFMAN.

WARUNKI PRENUMERATY:

miesięcznie z przesyłką zł. 3.—
kwartalnie „ „ zł. 9.—
Dla urzędników państwowych i samorządowych:
miesięcznie z przesyłką zł. 2.50.
kwartalnie „ „ zł. 7.50.

CENA OGŁOSZEŃ:

strona	1/1	1/2	1/4	1/8	1/16
zł.	300	160	85	45	25

Za terminowy druk ogłoszeń Administracja nie odpowiada.
Konto czekowe P. K. O. 30192.

REDAKCJA I ADMINISTR.: WARSZAWA—TRĘBACKA 11. TEL. REDAKCJI 606-17; TEL. ADMINISTRACJI 606-14.
REDAKTOR NACZ. PRZYJMUJE OD GODZ. 11—13. REDAKCJA RĘKOPISÓW NIE ZWRACA.

DRUK. „GAZ. ADM. I P. P.", WARSZAWA, TRĘBACKA 11.